

Zpřístupnění problematiky mezinárodního humanitárního práva osobám zřakově postiženým

Tereza Michalová

Bakalářská práce
2020

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení
Ústav ochrany obyvatelstva

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Tereza Michalová
Osobní číslo: L17202
Studijní program: B2825 Ochrana obyvatelstva
Studijní obor: Ochrana obyvatelstva
Forma studia: Prezenční
Téma práce: Zpřístupnění problematiky mezinárodního humanitárního práva osobám zrakově postiženým

Zásady pro vypracování

1. Zpracujte literární rešerši na dané téma.
2. Pojednejte o vzniku a vývoji Mezinárodního humanitárního práva ve světě a v České republice a o jeho šíření v rámci České republiky.
3. Navrhněte oporu pro podporu šíření mezinárodního humanitárního práva pro zrakově postižené.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. ONDŘEJ, Jan. Mezinárodní humanitární právo. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-185-7.
2. DITRICHOVÁ, Petra a Marek JUKL. Základní prameny mezinárodního humanitárního práva. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2017. ISBN 978-80-7278-698-5.
3. BÍLKOVÁ, Veronika a Marek JUKL. Mezinárodní humanitární právo: odpovědi na vaše otázky. Praha: Český červený kříž, c2009. ISBN 978-80-87036-37-2.

Další odborná literatura dle doporučení vedoucího bakalářské práce.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Jan Kyselák, Ph.D.**
Ústav ochrany obyvatelstva

Datum zadání bakalářské práce: **1. listopadu 2019**
Termín odevzdání bakalářské práce: **15. května 2020**

L.S.

doc. Ing. Zuzana Tučková, Ph.D.
děkanka

prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.
ředitel ústavu

V Uherském Hradišti dne 2. prosince 2019

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

V Uherském Hradišti, dne: 15. 5. 2020

Jméno a příjmení studenta: Tereza Michalová

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá problematikou šíření mezinárodního humanitárního práva v podmínkách České republiky, se zaměřením na zpřístupnění tohoto tématu zejména osobám zrakově postiženým. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

Teoretická část se věnuje vzniku a vývoji mezinárodního humanitárního práva a jeho šíření v podmínkách České republiky ve vztahu k osobám zdravotně postiženým, více pak osobám zrakově postiženým. Praktická část obsahuje posouzení vybraných materiálů vztahujících se k problematice mezinárodního humanitárního práva a obsahuje návrh opory pro podporu šíření tohoto práva mezi osoby zrakově postižené.

Klíčová slova: Česká republika, diseminace, mezinárodní humanitární právo, zdravotně postižení, zrakově postižení.

ABSTRACT

The bachelor thesis is dealing with the issue of dissemination of international humanitarian law in the conditions of Czech Republic, focusing on making this topic accessible to people with visual impairments. This thesis is divided into theoretical and practical part.

The theoretical part deals with the origin and development of international humanitarian law and its dissemination in the conditions of Czech Republic as it pertains to people with disabilities, people with visual impairments in particular. The practical part contains an assessment of selected sources concerning the issue of international humanitarian law and contains a groundwork to support dissemination of this law among the visually impaired.

Keywords: Czech republic, dissemination, international humanitarian law, disabled people, visually impaired.

Tímto bych ráda poděkovala Ing. Janu Kyselákovi, Ph.D., vedoucímu bakalářské práce, za poskytnutí cenných rad a vedení při zpracovávání této práce.

Dále bych pak chtěla poděkovat své rodině a blízkým za podporu při zpracovávání této bakalářské práce i v době mého studia.

OBSAH

ÚVOD.....	7
I TEORETICKÁ ČÁST.....	8
1 LITERÁRNÍ REŠERŠE	9
2 VZNIK A VÝVOJ MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA	15
2.1 VZNIK A VÝVOJ MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA	15
2.2 PRÁVNÍ RÁMEC MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA	21
3 ŠÍŘENÍ MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA	28
3.1 ŠÍŘENÍ MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA V MEZINÁRODNÍCH PODMÍNKÁCH	28
3.2 ŠÍŘENÍ MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA V PODMÍNKÁCH ČESKÉ REPUBLIKY	29
3.3 ŠÍŘENÍ MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA V PODMÍNKÁCH ČESKÉ REPUBLIKY K RELACI KE ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÝM.....	31
3.4 ZRAKOVÉ POSTIŽENÍ	32
3.5 STATISTICKÉ ÚDAJE O OSOBÁCH ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY	33
4 DÍLČÍ ZÁVĚR	37
II PRAKTICKÁ ČÁST	38
5 POSOUZENÍ VYBRANÝCH MATERIÁLŮ PRO PODPORU ŠÍŘENÍ MHP MEZI ZRAKOVĚ POSTIŽENÉ.....	39
5.1 FORMY ZPŘÍSTUPNĚNÍ PROBLEMATIKY A MATERIÁLŮ OSOBÁM ZRAKOVĚ POSTIŽENÝM.....	42
6 NÁVRH PUBLIKACE Z OBLASTI MHP PRO ZRAKOVĚ POSTIŽENÉ OSOBY	46
6.1 NÁVRH OBSAHU PUBLIKACE.....	47
7 DÍLČÍ ZÁVĚR	57
ZÁVĚR	58
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	60
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	63
SEZNAM OBRÁZKŮ	64
SEZNAM GRAFŮ	65

ÚVOD

Nahlédneme-li do historie, s hrůzou zjistíme, kolik bylo na světě svedeno bitev a válek. Ať už to byly ozbrojené konflikty vedené z důvodu získání bohatství, nového území či ze msty a nenávisti, vždy zanechaly jizvu v historii lidstva. Způsobovaly útrapy nejen raněným vojákům, ale také civilistům. Takřka všichni byli ohrožováni na životě a zdraví. Proto se díky přijetí prvních Ženevských úmluv daly ozbrojené konflikty regulovat.

Mezinárodní humanitární právo neboli právo ozbrojeného konfliktu omezuje způsoby a prostředky vedení válek a bojů. Zmírňuje utrpení civilních osob, poskytuje ochranu před útoky, vymezuje práva raněných, nemocných a válečných zajatců. Toto právo je důležitou součástí válek a konfliktů, je zapotřebí jeho dodržování, a pokud se prokáže jeho porušení, i potrestání. V dnešní době se mezinárodní humanitární právo musí stále vyvíjet, aby bylo lépe užito a uchopeno v novodobých konfliktech. I v době míru je nutné předávat si vědomosti o této problematice, a proto byla zahrnuta do osnov výuky na základních a středních školách a na některých vysokých školách.

Co ale mohou dělat osoby, které se o tomto tématu dozví pouze vyslechnutím jiných? Osoby zřakově postižené nemají jinou volbu. Ovšem jsou to občané jako my ostatní, a proto by měli být i oni informováni o problematice mezinárodního humanitárního práva.

Cílem bakalářské práce je kritické posouzení využití vybraných vydaných materiálů pro podporu šíření mezinárodního humanitárního práva osobám zdravotně postiženým. Práce se zabývá ze skupiny zdravotně postižených osob pouze podskupinou zřakově postižených osob.

Při zpracovávání tématu je využito několik následujících metod vědecké práce. Obsahová analýza je aplikována v teoretické i praktické části, kde vyjadřuje obsahy zdrojových dokumentů. Explanací v teoretické i praktické části bakalářské práce je vysvětleno několik statistických dat a informací. Komparace neboli srovnávací metoda je v práci využita při srovnávání diseminace mezinárodního humanitárního práva v České republice a v zahraničních státech. Metoda analýzy je v práci použita na popis a poznávání podstaty kompenzačních pomůcek zřakově postižených osob.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 LITERÁRNÍ REŠERŠE

Literatura ve vztahu k MHP

DITRICHOVÁ, Petra a Marek JUKL. *Základní prameny mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2017. ISBN 978-80-7278-698-5.

Tato publikace obsahuje jednotlivé Ženevské úmluvy a dodatkové protokoly ve vztahu k mezinárodnímu humanitárnímu právu. Jsou zde zahrnuta i obyčejová pravidla. Následně pak i důležité informace a pojmy pro ochranu civilistů.

MULINEN, Frédéric de. *Příručka práva ozbrojeného konfliktu pro ozbrojené síly*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha spolu s Českým červeným křížem, [2017]. ISBN 978-80-7278-692-3.

Publikace obsahuje informace a znalosti o šíření mezinárodního humanitárního práva v rezortu obrany. Její členění je prakticky uzpůsobeno pro velitele jednotek. Kapitoly jsou zde rozčleněny podle situací, ve kterých se mohou ozbrojené jednotky nacházet.

ŠVEJNOHA, Josef. *Historie Mezinárodního Červeného kříže*. Praha: Úřad Českého červeného kříže, 2008. ISBN 978-80-87036-28-0.

Publikace pojednává o vzniku Červeného kříže a co mu předcházelo, samotném založení Výboru Červeného kříže. Popisuje přijetí Ženevských úmluv a Dodatkových protokolů a následně popisuje činnosti Červeného kříže v jednotlivých stoletích od samotného vzniku. Následně pak jeho činnost při světových válkách.

ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní humanitární právo*. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-185-7.

Publikace vymezuje obecné pojmy systémových vazeb mezinárodního humanitárního práva, ozbrojeného konfliktu a lidských práv v něm. Ukazuje působnost přijatých norem. Předkládá historický vývoj mezinárodního humanitárního práva.

SKORUŠA, Leopold. *Základy práva a vybrané kapitoly mezinárodního humanitárního práva: studijní text.* Vydání: druhé. Brno: Univerzita obrany, 2018. ISBN 978-80-7582-072-3

Publikace se používá jako studijní materiál na Univerzitě obrany v Brně. Obsahuje základní informace o vybraných kapitolách mezinárodního humanitárního práva.

JUKL, Marek. *Hlavní zásady mezinárodního humanitárního práva. Vojské rozhledy.* 2011, 20(4), 178-184. ISSN 1210-3292.

Část článku časopisu Vojské rozhledy, obsahující popsané hlavní zásady mezinárodního humanitárního práva.

BÍLKOVÁ, Veronika, ed. *Mezinárodní humanitární právo – vznik, vývoj a nové výzvy.* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015. Studie z lidských práv. ISBN 978-80-87975-35-0.

Publikace obsahuje vznik a vývoj mezinárodního humanitárního práva. Rozebírá, jak se právo postupně vyvíjelo do dnešní podoby, a poukazuje na neustálé rozvíjení a aplikování mezinárodního humanitárního práva na dnešní ozbrojené konflikty.

BÍLKOVÁ, Veronika, Marek JUKL, KLABLENOVÁ a Josef ŠVEJNOHA. *Diseminační manuál: Mezinárodní humanitární právo [online]. 1. Praha: Český červený kříž, 2002 [cit. 2020-01-09].*

Jedná se o pomůcku pro šíření mezinárodního humanitárního práva a jeho principů.

Pravidla chování vojáka v boji (Vojská publikace)

Kompaktní ilustrovaná brožurka ukazuje, jak má správně kombatant neboli voják zacházet s nepřátelskými vojáky, a naopak i s civilními osobami.

Brožury

BÍLKOVÁ, Veronika a Marek JUKL. *Mezinárodní humanitární právo: odpovědi na vaše otázky*. Praha: Český červený kříž, c2009. ISBN 978-80-87036-37-2.

Brožura se snaží odpovědět na základní otázky ohledně mezinárodního humanitárního práva. Jako například co to mezinárodní humanitární právo je, jaká jsou jeho hlavní pravidla a jaké smlouvy je tvoří. Staví člověka do popředí a stručně poukazuje na to, jakou člověk hraje v mezinárodním humanitárním právu roli.

Naučné filmy

***Příběh jedné myšlenky*, Dostupné z: <https://audiovideo.rvp.cz/video/2681/PRIBEH-JEDNE-MYSLENKY.html>**

Krátký animovaný film poukazuje na impulzy, jež vedly k založení nezávislé organizace, nynějšího Mezinárodního hnutí Červeného kříže. Kdo byl jejím zakladatelem a z jakého důvodu.

***The Laws of War*, dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=HwpzzAefx9M>**

Tento video shot poukazuje na ozbrojené konflikty a na poskytovatele zdravotnické pomoci, kteří jsou také v ohrožení života při těchto ozbrojených konfliktech. Video poukazuje na možnost, že civilní osoby se musí chránit a vynechávat z těchto konfliktů.

Český červený kříž – CD

CD-ROM obsahuje výukové materiály Českého červeného kříže.

Weby a webové stránky

Český červený kříž: *Oficiální stránky Českého červeného kříže* [online]. Praha: Český červený kříž, 2020

Oficiální stránky Českého červeného kříže obsahují rozsáhlé informace o mezinárodním humanitárním právu na území České republiky. Popisuje, kdo je Český červený kříž, jeho činnosti a úkoly diseminace MHP v republice.

ČESKO. § 3 písm. g) zákona č. 108/2006 Sb., *o sociálních službách*. In: <i>Zákony pro lidi.cz</i> [online]. © AION CS 2010-2020

Webová stránka Zákony pro lidi obsahuje zákony s působností v České republice. Tento konkrétní zákon o sociálních službách poukazuje na rozdělení osob zdravotně postižených podle sociálního systému naší republiky.

Zahraniční zdroje

CERONE, John. *International humanitarian law*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, [2017]. International law. ISBN 978-1-78100-352-7.

Zahraniční publikace obsahuje základní informace týkající se mezinárodního humanitárního práva. Kdo je vykonavatelem tohoto práva a jak probíhal jeho vývoj.

Disability and health. *World Health Organization* [online]. c2020 [cit. 2020-04-16].

Dostupné z: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-and-health>

Oficiální internetové stránky Světové zdravotnické organizace poskytující informace ve vztahu k osobám zdravotně postiženým.

Who we are. *International Committee Of The Red Cross* [online]. Geneva [cit. 2020-04-05]. Dostupné z: <https://www.icrc.org/en/who-we-are>

Oficiální internetová stránka Mezinárodního výboru Červeného kříže, popisující cíle a činnosti této organizace.

Literatura ve vztahu ke zrakově postiženým

BUBENÍČKOVÁ, Hana, Petr KARÁSEK a Radek PAVLÍČEK. *Kompenzační pomůcky pro uživatele se zrakovým postižením*. Brno: TyfloCentrum Brno, 2012. ISBN 978-80-260-1538-3.

Odborná publikace obsahuje seznam a činnosti pomůcek, které užívají osoby se zrakovým postižením. Jedna z příloh popisuje i rozdíly těchto indispozic a dělí je podle jejich závažnosti.

O zrakovém postižení a zrakově postižených (seriál článků Česká oční optika r. 2006) - 5. dílů: BUBENÍČKOVÁ, H. *O zrakovém postižení a zrakově postižených. Česká oční optika. 2007, roč. 48, č. 1, ISSN 1211-233X*

Časopisecké články popisují, jakým způsobem vidí osoby se zrakovým postižením, které je vždy uvedeno. Jak se od sebe liší a jaké pomůcky se při takovýchto postiženích užívají. Je zde uvedena tabulka, které smysly mají osoby se zrakovým postižením více zesílené.

ČECHOVÁ, Věra, Alena MELLANOVÁ a Marie ROZSYPALOVÁ. *Speciální psychologie: [učební text]. Vyd. 4. nezměn. Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, 2003. ISBN 80-701-3386-4.*

Učební text o problematice přístupu k vývoji a výchově zdravého, zdravotně postiženého a nemocného člověka a vybrané psychologické problémy ošetrovatelství nemocných s mentálním, smyslovým a tělesným postižením.

KOCUROVÁ, Marie, Alena MELLANOVÁ a Marie ROZSYPALOVÁ. *Speciální pedagogika pro pomáhající profese: [učební text]. Vyd. 4. nezměn. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002. ISBN 80-708-2844-7.*

V publikaci je podrobně popsáno, jak by se měl člověk správně starat o osoby se zdravotními postiženími. Každé zdravotní postižení je zde popsáno a analyzováno, jak funguje smyslový orgán či jiná postižená část těla za normálních okolností a se zdravotním postižením. Jaké kompenzační pomůcky jsou pro takové osoby vhodné.

ŠTRÉBLOVÁ, Miroslava. *Poznáváme svět se zrakovým postižením: úvod do tyflopédie. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2002. ISBN 80-704-4448-7.*

Odborná kniha rozebírá problematiku osob se zrakovým postižením. Jaké je jejich vnímání a jaké jsou jejich možné zrakové funkce a dělení zrakových vad. Podrobně popisuje, jak pečovat o děti se zrakovým postižením.

NOVOSAD, Libor. *Základy speciálního poradenství*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-736-7174-3.

Speciální a výchovné poradenství ve vztahu k osobám zdravotně postiženým. Jak žít se zdravotním znevýhodněním a jak se může člověk s handicapem vrátit do sociálního života i navzdory svému omezení.

Odbor statistiky rozvoje společnosti. *Výběrové šetření osob se zdravotním postižením 2018*. In: Český statistický úřad [online]. Praha, 2019, 16.12.2019 [cit. 2020-05-23].

Obsahem tohoto dokumentu je šetření osob se zdravotním postižením na území České republiky za rok 2018. Počet těchto handicapovaných osob, dělení podle pohlaví a věku, závažnosti postižení, dělení podle druhu postižení, to vše i další statistické informace jsou podrobně zadány do tabulek a popsány.

2 VZNIK A VÝVOJ MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA

Mezinárodní humanitární právo „je souhrnem mezinárodně-právních a obyčejových norem, které za situace ozbrojeného konfliktu chrání osoby, které se přímo nebo nepřímo účastní nepřátelských akcí, a omezuje způsoby a prostředky používané k vedení války.“ [1] MHP můžeme znát i pod pojmy „válečné právo“ či „právo ozbrojeného konfliktu“. Toto právo vymezuje pravidla o způsobu vedení válek a také o ochraně jejich obětí. Do ochrany spadají již zmíněné civilní osoby, ale také kombantanti a váleční zajatci, kterým bude zajištěno humánní zacházení, zvláště chráněné osoby a objekty, kulturní objekty, ranění a třešníci. [1], [3]

2.1 Vznik a vývoj mezinárodního humanitárního práva

Již na samém počátku civilizací se lidstvo snažilo získat si bohatství, moc a rozsáhlá území bojem. Po čase se válka stala prostředkem řešení sporů mezi státy i uvnitř států. V těchto prudkých bojích vyhasly miliony lidských životů a další miliony byly ponechány se zraněními napospas osudu. Války, bitvy a boje se staly peklem na zemi nejen pro vojáky, kteří se přímo zúčastňovali bojů, ale také pro civilní obyvatelstvo, které bylo okrádáno a vražděno třeba jen pro bochník chleba či z prosté legrace vojáků. Trpěli všichni. Ranění i nemocní, mladí nebo staří, muži i ženy. Děti často odvěčeny od svých rodin, aby se staly cvičenými vojáky. A takto tomu bylo po několik tisíc let. [8], [29]

Dlouho trvalo, než si velcí panovníci a velitelé armád uvědomili, že je takové jednání špatné a nemorální. Nakonec se do těchto bitev a válek začala vměštnávat pravidla. Byla buď psaná, nebo nepsaná. Omezovalo se užívání některých druhů zbraní, také civilní obyvatelstvo dostalo ochrany a pouze ozbrojený muž mohl bojovat proti jinému ozbrojenému muži, armáda proti armádě a stát proti jinému státu. Dokonce i se zajatci mělo být jednáno s respektem, bylo nařizeno se o ně starat a po ukončení nepřátelského konfliktu se často bojující strany dohodly na výměně vězňů. Za neuposlechnutí těchto pravidel hrozily tresty. I takto hanebný čin, jakým je válka, dostal řád. Ne nadarmo napsal slavný francouzský filosof **Jean Jacques Rousseau**: „...*Válka není poměr člověka proti člověku, ale vztah státu ke státu, v němž účastníci nejsou než příležitostnými nepřáteli – ne jako lidé, ba ani ne jako členové vlasti, nýbrž pouze jako její obránci. Státu může býti nepřitelem jen zase jiný stát, nikdy ne lidé... Je v právu zabíjeti nepřátele, pokud mají*

zbraně v ruce. Ale jakmile je odloží a vzdají se, přestávají být nepřáteli nebo nástrojem nepřítelů, stávají se opět lidmi a nikdo nemá práva na jejich život...“ [2, s17], [8], [29]

A měl pravdu. Díky jeho slovům a slovům dalších osobností a myslitelů začaly vznikat smlouvy a dohody o zlepšení osudu vojáků v bitvách.

Počátky vzniku mezinárodního humanitárního práva

Po delší dobu se boje a války ošetřovaly pouze několika málo pravidly a smlouvami. Mnoho osobností se snažilo pomáhat raněným a nemocným vojákům v poli. Florence Nightingalová, anglická šlechtična, zasvětila celý svůj život pomáhání chudým a strádajícím. Po celém světě sbírala ošetřovatelské znalosti a dovednosti, které využila v Krymské válce, při organizování dobrovolnické zdravotnické služby. Avšak k bodu zlomu a velkým změnám došlo až v roce 1859. Toho roku se 24. června odehrála patnáctihodinová bitva u nedalekého města Solferino. Střet francouzské, italské a rakouské armády skončil pro všechny strany krutým krveprolitím. Více než 40 000 mrtvých a raněných vojáků zůstalo ležet bez pomoci na bitevním poli. [2]

Henri Dunant, švýcarský obchodník, který následoval francouzského císaře Napoleona III. do Itálie kvůli obchodnímu povolení, spatřil hrůzné následky bitvy. Proto se rozhodl pomáhat a ošetřovat raněné bez ohledu na barvu uniform. Držel se svého názoru „*všichni lidé jsou si bratry*“. Zařizoval provizorní ošetřovny a nouzové nemocnice, organizoval převážení raněných a zajišťoval zdravotnický materiál. Dosáhl také propuštění zajatých rakouských lékařů a ošetřovatelek, které ihned zapojil do ošetřování raněných vojáků. Do pomoci se také zapojil civilní lékař Louis Appia, který se později stal členem „*Výboru pěti*“. [2]

Po bitvě u Solferina se Dunant roku 1859 vrátil do rodné Ženevy a snažil se podniknout kroky, které by zamezily útrapě vojáků na bitevním poli. V té době se také dozvěděl o Florence Nightingalové a Nikolaji Ivanoviči Pirogovovi, kteří v Krymské válce prožili stejnou zkušenost. V Paříži se pokoušel vést propagandu, díky které získal přívržence v literární a vědecké společnosti, ale i tak to nestačilo. Vojenské a vládní osobnosti jej stále odmítaly. Proto se rozhodl změnit způsob přesvědčování a napsal knihu s názvem „*Vzpomínka na Solferino*“, kterou na vlastní náklady v Ženevě vydal. Netrvalo dlouho a oznámil druhé a následně i třetí vydání. Kniha sklídila velký úspěch. Dokonce i francouzský císař Napoleon III. si knihu přečetl, stejně tak jako budoucí člen „*výboru pěti*“ Gustave Moyniera. [2]

Založení Mezinárodního výboru Červeného kříže

Gustave Moynier, jakožto prezident Ženevské společnosti pro veřejné blaho, přečetl na schůzi této společnosti dne 9. února 1863 úryvek z díla „*Vzpomínka na Solferino*“. Doporučil, aby se Společnost řídila myšlenkami humanity, kterou Dunant podporoval. Po přijetí návrhu byla jmenována pětičlenná komise. Výbor pěti tvořili Gustave Moynier, Théodore Maunoir, Louis Appia, generál Henri Guillaume Dufour a Henri Dunant, který byl do Společnosti okamžitě přibrán. Komise byla poté prohlášena za Mezinárodní výbor a po dlouhou dobu připravovala mezinárodní konferenci v Ženevě. Pozvání přijalo 36 zástupců z tehdejších 16 evropských států a dalších delegátů různých organizací a několika zájemců. [2]

Nakonec byla přijata rezoluce konference, která vyzývá ke zřízení Výboru pomoci raněným a již v mírové době připravování ošetřovatelů a zdravotníků. Byly vytyčeny zásady o zdravotnických zařízeních a personálu. Červený kříž byl přijat jako univerzální znak nově založené organizace, kterým se označovala již zmíněná zdravotnická zařízení. Jinak řečeno, byl založen „*Mezinárodní výbor Červeného kříže*“. Po čase sjednaná rezoluce přestávala stačit, a proto roku 1864 nastal historický okamžik. Byla přijata první Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných v polních armádách. [2]

Další známé osobnosti

Florence Nightingalová (15.5. 1820–13.8. 1910)

Jedná se o nejslavnější ženu, která se zapojila do činností mezinárodního hnutí Červeného kříže. Anglická šlechtična se plně věnovala službě společnosti, pomáhala chudým a strádajícím. Po sbírání zdravotnických zkušeností ve Francii, Německu, Itálii, Turecku a Egyptě věnovala veškerý svůj čas a peníze na reorganizaci útulku pro nemocné učitelky. Organizovala dobrovolnické zdravotnické služby v Krymské válce. Po návratu z tureckého bojiště vybrala díky národní sbírce více než 45 000 liber, díky kterým byla vybudována první škola pro výcvik ošetřovatelek v Londýně. Organizovala také sanitní armádní služby. Na její počest byla zřízena medaile s jejím jménem, která se uděluje dobrovolným ošetřovatelkám z celého světa. [2]

Obrázek 1 Florence Nightingalová [2]

Nikolaj Ivanovič Pirogov (25.11. 1810–5.12. 1881)

Vynikající ruský anatom, chirurg, pedagog, filosof a známý zakladatel vojenského zdravotnictví, válečné chirurgie a novodobé dobrovolné ošetrovatelské služby. Už jako malý měl mimořádný talent ke studiu. Již ve 14 letech se stal řádným posluchačem lékařské fakulty moskevské univerzity. V pouhých 21 letech úspěšně složil doktorské zkoušky. Nadále studoval v Berlíně u významných chirurgů a dalších 14 let působil jako profesor chirurgie a vnitřního lékařství v Petrohradě. V Rusku zavedl revoluční éterové narkózy. [2]

V Krymské válce společně s Florence Nightingalovou založili dobrovolné ošetrovatelské služby. Do domovského Petrohradu se však po válce nevrátil. Kvůli svým pokrokovým názorům byl pronásledován a zbaven svého místa na univerzitě i penze. V letech 1870–1871 odjel na bojiště francouzsko-německé války jako pověřenec Červeného kříže a o šest let poté do rusko-turecké války, kde vedl dobrovolné sestry.

Vnesl do lékařství nové operační metody, nový způsob amputace končetin a navrhl systém třídění raněných na obvazišti. Jako jeden z prvních používal sádrové obvazy a byl proti předčasným amputacím končetin. Následně se stal zakladatelem lidových škol v Kyjevě a během svého života sepsal mnoho lékařských prací a děl. [2]

Obrázek 2 Nikolaj Ivanovič Pirogov [2]

Mary Seacoleová (1805-1881)

Mary Seacoleová, zdravotní sestra z Jamajky, byla považována za skutečnou „matku vojáků“. Kvůli velmi silným předsudkům vůči ženám, které se zapojovaly do medicíny a zdravotnictví, byla mnohokrát odmítnuta při snaze pomoci britským vojákům v Krymské válce a v Turecku. Nejednou ji dokonce odmítla i Florence Nightingalová, když ji chtěla doprovázet do tureckého Scutari. To však Mary Seacoleovou nijak nezastavilo a na vlastní náklady se dostala až téměř do přední linie, ve které se nebála ošetřovat nejen britské vojáky. Pouze osm kilometrů od přední linie zřídila vlastní polní nemocnici a prodávala potraviny. Za vydělané peníze nakupovala potřebný materiál a léky, které dovážela přímo na frontu. Mnohokrát byla nalezena, jak ošetřuje vojáky přímo uprostřed bitvy. [2]

Vývoj ve světě

Po přijetí první Ženevské úmluvy se mezinárodní humanitární právo vyvíjelo bok po boku s velkými světovými konflikty. V první světové válce byly vyzkoušeny nové prostředky a způsoby vedení války. Letecké bombardování, jedovaté plyny a tanky byly užívány v obrovském měřítku, proto na tyto události reagovaly smlouvy z roku 1925 o zákazu chemických a bakteriologických zbraní a z roku 1929 o válečných zajatcích. [4]

Za druhé světové války se mnohonásobně zvedl počet civilních obětí. Za těchto tragických okolností přijalo mezinárodní společenství roku 1949 čtvrtou Ženevskou úmluvu o ochraně civilních osob za války. [4]

Dodatkové protokoly přijaté roku 1977 rovněž výrazně posílily ochranu civilního obyvatelstva a rapidně omezily prostředky a způsoby vedení bojů. Staly se také manuálem k národně osvobozenecům bojům, které Ženevské úmluvy pokrývaly pouze částečně. Podepsáním mezinárodních smluv se státy zavazují nejen k plnění, ale také k šíření těchto závazků, a to nejen z vojenské perspektivy, ale aby byly uvedeny i ve známost všeho obyvatelstva. Na šíření znalostí o mezinárodním humanitárním právu se podílí Mezinárodní výbor Červeného kříže. Podle Mezinárodního hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce má MVČK pracovat na pochopení a šíření mezinárodního humanitárního práva, udržovat kontakt s národními společnostmi a šířit základní principy Mezinárodního hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce. [4]

V dnešní době se MVČK snaží zajistit, aby bylo mezinárodní humanitární právo stále aktuální, proto sleduje povahy ozbrojených konfliktů a změny v nich, organizuje konzultace, snaží se předkládat dohody o nových pravidlech a spolupracuje na diplomatických konferencích. [4]

Nejnovější rozvoj mezinárodního humanitárního práva zakazuje užívání modernějších zbraní, např. schválený Protokol o oslepujících laserových braních, nástražných minách, či užívání prostředků měnících životní prostředí. Všechny tyto smlouvy a protokoly musí být dodržovány. Pokud dodržovány nejsou a osoba či stát páchá válečné zločiny, je toto považováno za vážné porušení mezinárodního humanitárního práva. Takovéto činy se trestají podle rozhodnutí Mezinárodního trestního soudu. [4]

Vývoj v České republice

V České republice se mezinárodní humanitární právo dostalo pod záštitu Českého červeného kříže. V dobách, kdy Česká republika patřila pod Rakouské císařství, byl v českých zemích utvořen Vlastenecký pomocný spolek pro Království české a Vlastenecký pomocný spolek pro Moravu. V prvním případě byly stanovy schváleny 5. září 1868 a pro Moravu 11. prosince 1870. Obě organizace pracovaly nezávisle až do vytvoření říšského svazu Červeného kříže – Rakouské společnosti Červeného kříže, roku 1879. [5]

Spolky Červeného kříže se zaměřovaly na přípravu zdravotnických služeb v době válek, na přípravu zdravotnického personálu a na obecně charitativní činnost. Při činnostech pomocné zdravotnické služby armády zajišťovaly spolky vybavení, zdravotnický a administrativní personál. Také zřizovaly bezplatná lůžka pro raněné a rekonvalescenty. Spolky zakládaly ošetrovatelské školy, jako například školu pro ošetrovatelky v Brně a Praze. Za oficiální datum vzniku Československého červeného kříže se považuje počátek února roku 1919. Do funkce předsedkyně byla jmenována Alice Masaryková, dcera prezidenta Tomáše Garriguea Masaryka, která tuto funkci vykonávala po 20 let. Na žádost ČSČK přistoupila Československá republika roku 1919 k Ženevské a Haagské konvenci. Československý červený kříž nahrazoval v období světových válek nedostatky a doplňování státní zdravotní správy, zprostředkoval styk rodin se zajatci a pomáhal uprchlíkům. Zapojoval se do akcí proti epidemiím, vytvářel charitativní programy, ošacovací akce a rozdělování potravin. [5]

Po rozdělení Československa na dva samostatné státy byl založen 5. června 1993 samostatný Český červený kříž. [5]

2.2 Právní rámec mezinárodního humanitárního práva

Základním kodexem mezinárodního humanitárního práva se staly čtyři aktuálně platné Ženevské úmluvy, které byly přijaty 12. srpna 1949:

- **I. Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli;**

První Ženevská úmluva se vztahuje na raněné a nemocné příslušníky ozbrojených sil, duchovní personál, vojenský zdravotnický personál a padlé a zemřelé vojáky v důsledku válečných útrap. [1]

- **II. Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři;**

Tato Ženevská úmluva, stejně jako I. Ženevská úmluva, poskytuje ochranu všem osobám, ovšem pouze v podmínkách námořní války. [1]

- **III. Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci;**

Třetí úmluva určuje osoby, které mají právo na lidské zacházení a nediskriminaci. Zakazují se na těchto osobách provádět vědecké či lékařské pokusy, mrzačení a jakékoli činnosti, které by měly za následek smrt nebo vážné ohrožení zdraví. Válečné zajatce je nezbytné ochraňovat před zavražďováním, násilnými činy, urážkami a činnostmi, které by ohrožovaly jejich důstojnost a čest. [1]

- **IV. Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války.**

Poslední Ženevská úmluva dává ochranu vybraným skupinám civilních osob. Ochrana se poskytuje vlastním i cizím osobám, pouze však proti některým účinkům války. Všeobecné ochrany se dostává raněným, přestárlým, nemocným, rodičkám, matkám s dětmi do sedmi let a dětem do patnácti let. Dostává se jim ochrany v bezpečnostních nebo nebojových oblastech a místech, nemocnicích a během transportu. Mají povolený volný průjezd zdravotnického materiálu a léčiv, šatstva, potravin a předmětů potřebných k bohoslužbám. Příslušníci nepřátelských států mají zaručena lidská práva. Pokud se jedná o válečné zajatce, mohou být omezeni například v pohybu. [1]

Dále byly přijaty Dodatkové protokoly k Ženevským úmluvám, a tím v roce 1977 došlo k dalšímu rozvoji MHP:

- **I. Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (Protokol I);**
- **II. Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter (Protokol II);**
- **III. Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o přijetí dalšího rozeznávacího znaku (Protokol III). [3]**

První dva Dodatkové protokoly byly přijaty v roce 1977 a třetí Dodatkový protokol byl přijat později, až v roce 2005.

Mezi další a neméně důležité mezinárodní dohody upravující ozbrojený konflikt mezi státy a uvnitř států patří:

- **Haagské úmluvy o zákonech a obyčejích války z roku 1899 a 1907;**

Dříve zákony upravovaly pouze mezinárodní ozbrojené konflikty čili války mezi státy. Utvářely konkrétní pravidla vedení válek. Dále například tolerovaly obecné zásady lidskosti a některá pravidla o ochraně obětí za války. Úmluvy jasně zakazují užívání prostředků, které způsobují nadměrné utrpení a škody. Také omezují používání vojenských sil pouze na komatanty a vojenské objekty. Tím je jasné, že použití síly na civilní osoby je zakázáno. [3]

- **Haagská úmluva na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu z roku 1954, včetně jejího Protokolu;**

Úmluva dává státům za úkol provést opatření k ochraně kulturních statků a za ozbrojeného konfliktu zajistit, aby na obsazeném území byly tyto kulturní statky chráněny. Některým statkům lze přidat i zvláštní ochrany. [3]

- **Druhý Protokol k Haagské úmluvě na ochranu kulturních statků v případě ozbrojeného konfliktu z roku 1999;**

Protokol doplňuje Haagskou úmluvu o preventivní opatření při útoku, připomíná ochranu kulturních statků na okupovaném území a poskytuje zvýšenou ochranu těmto statkům i za ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter. [3]

- **Úmluva o zákazu vývoje, výroby a hromadění zásob bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní a o jejich zničení z roku 1972;**

Úmluva jasně zakazuje jakékoliv vyrábění, rozvoj, hromadění, držení a získávání mikrobiologických nebo jiných biologických agens. A za žádných okolností nesmí být tyto zbraně užity k jakýmkoliv účelům. [3]

- **Úmluva o zákazu nebo omezení použití určitých druhů konvenčních zbraní, které mohou způsobit nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky z roku 1980;**

K této úmluvě se váže pět protokolů a každý zakazuje nebo omezuje následující zbraně:

- **Protokol o nezjistitelných střepinách (Protokol I);**
- **Protokol o zákazu nebo omezení použití min, nástrah a jiných prostředků (Protokol II);**
- **Protokol o zákazu nebo omezení použití zápalných zbraní (Protokol III);**
- **Protokol o oslepujících laserových zbraních (Protokol IV);**
- **Protokol o výbušných zbytcích z války (Protokol V). [3]**

- **Úmluva o zákazu použití, skladování, výroby a převodu protipěchotních min a o jejich zničení z roku 1997;**

Úmluva zakazuje veškeré činnosti spojené s užíváním a jakoukoliv manipulací s protipěchotními minami, které zraňují a způsobují úmrtí osoby, která s těmito minami přijde do kontaktu. [3]

- **Úmluva o právech dítěte z roku 1989;**

Zde jsou stanovena práva dětí, která stát garantují a která je nutno respektovat. Právo na život, poznání svých rodičů, na možnost se rozvíjet a je zde přiložen závazek pojednávající o nezákonném přemísťování dětí do zahraničí.

Dítě je zde definováno jako osoba mladší osmnácti let. [3]

- **Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte z roku 2000;**

Jedná se o doplňující zákony platící pro osoby mladší osmnácti let. Nesmí se přímo účastnit bojových akcí a nesmí být povinně povolávány do ozbrojených sil. [3]

- **Římský statut o zřízení Mezinárodního trestního soudu z roku 1998;**

Tímto statutem byl zřízen první trvalý Mezinárodní trestní soud. Ten má soudní pravomoc nad osobami, které se dopustily nejzávažnějších zločinů proti lidskosti, genocidy, válečných zločinů a zločinů agrese. [3]

- **Úmluva o kazetové munici z roku 2008.**

Státy touto smlouvou zakazují vývoj, výrobu, skladování a užívání nebo získávání kazetové munice. Dokonce i její ponechání a převod na jiné státy je v rozporu s touto úmluvou. [3]

Státy, které přijaly mezinárodní úmluvy, jsou povinny je dodržovat a zabezpečit dodržování těchto dohod za všech možných okolností. [3]

Mezinárodní humanitární právo se dá použít ve dvou typech konfliktů:

A. Mezinárodní ozbrojené konflikty

Za těchto okolností se vedou boje mezi dvěma a více státy. Počítá se i boj proti okupaci. [4]

B. Vnitrostátní ozbrojené konflikty

Boje probíhají na území jednoho státu, mezi ozbrojenými silami státu a nevládními organizovanými ozbrojenými skupinami nebo mezi ozbrojenými skupinami. [4]

C. Vnitřní nepokoje a napětí

Jedná se o vážné narušení vnitřního pořádku, které má za následek násilnické akce, nejsou však ve velkém měřítku. Může se jednat o vzpouru nebo ostatní činy podobné povahy.

Nicméně na vnitřní nepokoje a napětí se normy MHP nevztahují, ale může být podle nich postupováno. [4]

Zásady mezinárodního humanitárního práva

Mezinárodní výbor Červeného kříže vytvořil zásady mezinárodního humanitárního práva, aby se lépe šířilo, chápalo a postupovalo. Při vedení ozbrojeného konfliktu se střetávají dva protichůdné zájmy. Snaha přemoci protivníka násilnými prostředky a snaha chránit osoby před utrpením a násilím. [6]

- **Zásada válečné účelnosti;**

Přiznává užití ozbrojených sil a prostředků k poškození protivníka. Vychází z toho, že cílem války je zlomení odporu protivníka. Tato zásada však není vyjádřena v žádné normě mezinárodního práva. [6]

- **Zásada humanity (lidskosti);**

Klade důraz na to, že válečné násilí není neomezené. Nesmí zasahovat osoby, které se přímo neúčastní konfliktu nebo z něj byly vyřazeny. Zakazuje také nadměrné útrapy a snaží se konflikt humanizovat. Jedná se o obecnou zásadu, která prolíná všechny normy MHP.

Pro snadnější pochopení a následování MHP lze odvodit shrnující obsahové prvky těchto zásad. [6]

- **Zásada rovnosti stran konfliktu;**

Obě strany konfliktu jsou si za všech okolností rovny, nezáleží na tom, kdo byl v této situaci agresorem. Z čehož vyplývá, že obě strany mají stejná práva a povinnosti. [6]

- **Zásada rozlišování;**

Je důležité rozlišovat osoby a objekty, které jsou chráněny před útokem. Útok je přípustný pouze na příslušníky ozbrojených sil. Nikdy však na zdravotnický a duchovní personál a na osoby vyřazené z boje v důsledků zranění, zajetí a nemoci. Ztratit nárok na ochranu může osoba ve chvíli, kdy se aktivně a přímo účastní nepřátelství. Je nutné vést konflikty tak, aby nebyly způsobeny nadměrné ztráty na civilních osobách. [6]

- **Zásady vojenské nezbytnosti;**

Dochází k omezení druhu a stupně použité síly. Sám cíl útoku nesmí užívat ochrany před útokem. Útok samotný nesmí přesahovat nezbytné násilí potřebné k dosažení vojenského účelu. [6]

- **Zásada přiměřenosti;**

Útok, který by mohl způsobit ztráty na životech chráněných osob, jejich zranění či poškození chráněného objektu, je nepřipustný. Dokonce i útok na vojenské objekty a osoby může způsobit ohrožení civilistů. Nicméně takový útok na vojenské příslušníky není zakázán. Žádný podobný útok by neměl přinést útočící straně vojenskou výhodu. Je nutné chápat tuto zásadu tak, že nezamýšlené ztráty nesmí přesahovat hodnotu vojenské výhody a musí být pouze ojedinělé. [6]

- **Zásada omezenosti volby prostředků a způsobů vedení boje;**

Prostředky a způsoby vedení boje jsou omezené. Nesmí působit nadměrné útrapy a zranění. I když je útok na dané osoby přípustný, neznamená to, že smí způsobit jakékoliv následky. Proto byly zakázány např. chemické zbraně, výbušné střely apod. Protivníka lze vyřadit z boje humánnější zbraní. Je-li taková zbraň k dispozici, musí být použita. [6]

- **Zásada nestrannosti;**

Je zakázáno jakékoliv nepříznivé rozlišování a nakládání s osobami vyřazenými z boje, bez ohledu na barvu pleti, náboženské vyznání, pohlaví, národnost, politické přesvědčení, státní příslušnost či jiné rozlišující znaky. [6]

3 ŠÍŘENÍ MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA

Po podepsání Ženevských úmluv, dodatkových protokolů a dalších smluv a koncepcí se státy zavazují šířit, dodržovat a respektovat povědomí o mezinárodním humanitárním právu mezi občany. A to za jakýchkoliv podmínek v době míru i bojů. Musí přijmout a zajistit nezbytná opatření k provedení šíření MHP po celém jeho území. Nesmí podporovat násilí páchané agresivními stranami a musí uplatnit svůj vliv na ukončení takového násilí, které by porušovalo tyto normy. Všechny osoby, které spáchaly válečné zločiny, ať už je fyzicky vykonaly, nebo je podporovaly, musí být trestně stíhány a odsouzeny. K tomuto účelu slouží Mezinárodní soudní dvůr v Haagu. [7]

3.1 Šíření mezinárodního humanitárního práva v mezinárodních podmínkách

Mezi hlavní body poslání Mezinárodního výboru Červeného kříže nepatří pouze poskytování pomoci a ochrany vojenským a civilním obětem ozbrojených konfliktů nebo vnitrostátních nepokojů, ale také zajišťování činnosti Ústřední pátrací agentury. Poskytuje a podporuje zdravotní péči obětem ozbrojených konfliktů a dále pracuje na šíření, rozvoji a porozumění MHP a jeho přesné aplikaci. [8]

Šíření MHP je svým způsobem druh prevence. MVČK nejen aktivně propaguje mezinárodní humanitární právo, ale provozuje také právní poradní služby, organizuje setkání expertů v dané oblasti a pro národní komise pořádá odborné semináře. [8]

Mezinárodní výbor Červeného kříže sám sebe považuje za jedinečného ochránce jednotlivých obětí války a také speciálního ochránce orgánu mezinárodního humanitárního práva. Řídí a vykonává tyto dvě role prostřednictvím složité nekonvenční strategie, která zahrnuje tajnou komunikaci s bojujícími stranami, snažíce se je informovat o mezinárodních normách, které svým jednáním překračují, a přimět je k ukončení takovýchto aktivit, které jsou v rozporu s mezinárodními normami. Považuje se také za zakladatele a strážce mezinárodního humanitárního práva. Jedná v roli pomocného pracovníka veřejných orgánů v humanitární oblasti, na základě toho šíří a pomáhá vládám při šíření a implementaci MHP. [7], [18]

3.2 Šíření mezinárodního humanitárního práva v podmínkách České republiky

Národní skupina pro implementaci mezinárodního humanitárního práva

Národní skupina se svými členy, kteří své činnosti provádějí vzhledem ke svým kompetencím, sledují a vyhodnocují aktuální otázky mezinárodního humanitárního práva ve světě, ale i v České republice. [19]

Členové národní skupiny:

- **Český červený kříž**

V České republice se o šíření neboli diseminaci mezinárodního humanitárního práva stará Český červený kříž. Šíří znalosti o Ženevských úmluvách a o dalších normách platných v ozbrojených konfliktech. Snaží se omezovat válečné násilí a od roku 2005 je Český červený kříž akreditován Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy pro vzdělávací program: *Základy mezinárodního humanitárního práva*. [5]

Poskytuje školení pro učitele základních, středních a vysokých škol, pro pracovníky ve složkách integrovaného záchranného systému a další. Stejně tak poskytuje odborné materiály pro výuku, vydává publikace a jiné pomůcky pro šíření. Prostřednictvím vyškolených osob pořádá přednášky a besedy o MHP a základních humanitárních principech. Spolupracuje se státními i nestátními organizacemi a institucemi. [5]

- **Ministerstvo zahraničních věcí**

Primárně koordinuje a zabezpečuje přípravu, vnitrostátní projednávání a sjednávání mezinárodních smluv v oblasti MHP a trestního soudnictví. Zabezpečuje styky s mezinárodními trestními soudy a tribunály a Mezinárodním výborem Červeného kříže. Monitoruje dodržování a plnění mezinárodních smluv v oblasti MHP a trestního soudnictví v zájmu zahraniční politiky České republiky. Šíří povědomí a znalosti o mezinárodním humanitárním právu a předsedá Národní skupině pro implementaci mezinárodního humanitárního práva. [9]

- **Ministerstvo obrany**

Především dohlíží na plnění Ženevských úmluv a dodatkových protokolů, kontroluje, zdali jsou nové konflikty a prostředky, kterým se konflikty vedou, v souladu s právními předpisy a normami. Rozšiřuje znalosti o MHP mezi ozbrojené síly ČR a vydává publikace, příručky a pořádá přednášky, školení a kurzy věnující se problematice MHP. [10]

- **Ministerstvo spravedlnosti**

Zajišťuje implementaci a přístup úmluv mezinárodního humanitárního práva ČR především v oblasti trestního práva hmotného – trestných činů mající znaky genocidy, válečné zločiny, zločiny proti lidskosti a zločiny agrese, a trestního práva procesního – pokud jde o mezinárodní justiční spolupráci. Dále spolupracuje s tribunály OSN a s Mezinárodním trestním soudem. [11]

- **Ministerstvo vnitra**

V rámci své kompetence se Ministerstvo vnitra zabývá např. migrací a uprchlictvím, zajišťováním vnitřní bezpečnosti a potíráním trestné činnosti. Koordinuje činnosti Policie ČR, HZS ČR konkrétně složek IZS, částečně ochrany obyvatelstva a krizového řízení. [12]

- **Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy**

Prioritně zpracovává, připravuje a zveřejňuje metodické dokumenty, odborné články a webináře pro vzdělávání na školách v ČR. [13]

- **Ministerstvo zdravotnictví**

Vytváří kvalifikovaný personál pro aplikaci Ženevských úmluv, zajišťuje výcvik MHP u personálu zdravotnické záchranné služby. [14]

- **Ministerstvo kultury**

Plní úkoly především v relaci k umění, kultuře, kulturně výchovné činnosti, pro věci církevní a náboženských společností, kulturních památek a v souladu s úmluvami zajišťuje všeobecnou ochranu kulturních statků během ozbrojených konfliktů. [15]

- **Ministerstvo životního prostředí**

Ministerstvo životního prostředí do oblasti mezinárodního humanitárního práva zasáhne ojediněle. Pouze pokud hrozí katastrofy či jiná rizika, jsou páčány enviromentální škody, rapidně se mění klima nebo při ochraně biodiverzity. [16]

- **Ústav mezinárodních vztahů**

Monitoruje děje ve světě spojené s problematikou a porušováním MHP. Zabývá se bojem proti terorismu, porušováním lidských práv a mezinárodního trestního práva. [17]

3.3 Šíření mezinárodního humanitárního práva v podmínkách České republiky k relaci ke zdravotně postiženým

Podle Světové Zdravotnické organizace (WHO) je na světě více než miliarda osob, které trpí nějakou formou zdravotního postižení. To činí zhruba 15 % světové populace. [20]

WHO zároveň tato postižení definuje jako „...*částečné nebo úplné omezení schopnosti vykonávat některou činnost či více činností, které je způsobeno poruchou nebo dysfunkcí orgánu...*“ [21]

Dělení zdravotního postižení

Zdravotní postižení se dle zákona o sociálních službách (z. č. 108/2006) dělí na:

- a) tělesné postižení;
- b) mentální postižení;
- c) duševní postižení;
- d) smyslové postižení;
- e) kombinované postižení. [22]

Tato postižení nadále dělíme podle doby vzniku:

- a) vrozené (dědičnost, komplikace před anebo po porodu);
- b) onemocnění (vzniklé v průběhu života, často zapříčiněné stářím);
- c) získané (nehoda, úraz). [24], [srov. 27, 28]

Podle intenzity postižení:

- a) lehké postižení;
- b) střední postižení;
- c) těžké postižení. [srov. 27, 28]

3.4 Zrakové postižení

Z druhů zdravotních postižení se práce primárně zabývá podskupinou osob se zrakovým postižením, které spadá pod smyslové postižení.

Zrak je jedním z nejdůležitějších lidských smyslů. Je to hlavní zdroj získávání znalostí, návyků a dovedností. Jako smyslový orgán je využíván nejvíce. Přes 70 % vnímá člověk své okolí zrakem. Zrak analyzuje citlivost na světelné podněty, vnímá světlo jako takové, rozpoznává velikosti objektů a jejich možnou vzdálenost, také barvy a tvary. Je to také důležitý orgán pro orientaci v prostoru. Proto následky zrakového postižení rapidně ovlivní kvalitu života osob s tímto postižením. [23]

Definice a druhy zrakových vad

Zrakové vady definuje snížení, ztráta či nedokonalé vyvinutí zrakového vjemu. Tím se ztrácí obecně zrakové vnímání, schopnost orientovat se v prostoru, možnost vykonávat pracovní činnosti a je i příčinou narušení sociálních vztahů.

Tupozrakost – (amblyopie) je zraková funkční vada, projevující se snížením zrakové ostrosti. Důsledkem je útlum zrakového vnímání, které většinou postihuje jedno oko.

Šilhavost- (strabismus) při této zrakové poruše je narušeno rovnovážné postavení očí, to má dopad na vnímání okolí.

Slabozrakost – orgánová vada, zapříčiněna pouze částečným snížením, nevyvinutím či deformací zrakového analyzátoru v obou očích.

Zbytky zraku – taktéž orgánová vada, ale v tomto případě jde o závažné snížení, nevyvinutí nebo deformaci zrakového analyzátoru u obou očí.

Osleplost – v této fázi nejsou oči schopny žádného zrakového vnímání.

Nevidomost – neboli slepota, při které je zrak zcela nebo téměř nevyvinutý. Při této fázi je nemožné jakékoli zrakové vnímání.

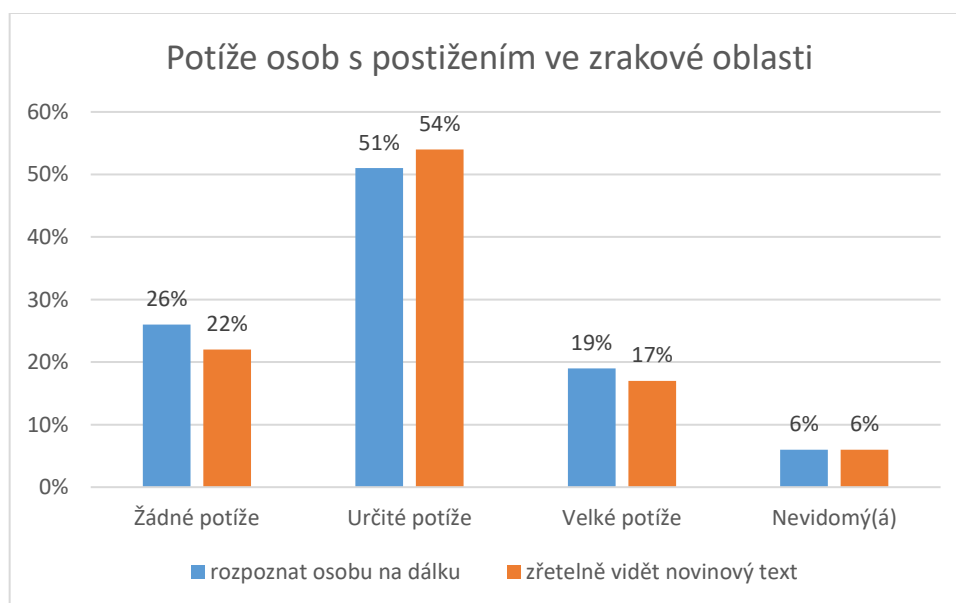
Kombinovaná vada – jedná se o jednu či více vad různého stupně a charakteru, při kterých může zrak být oslaben částečně, závažně či úplně. [23]

3.5 Statistické údaje o osobách zrakově postižených na území České republiky

Dle údajů *Výběrového šetření osob se zdravotním postižením z roku 2018*, konaného Českým statistickým úřadem se v České republice zrakové postižení projevilo u 252,4 tisíc osob. Toto šetření zahrnuje pouze osoby nad 15 let věku. [24]

Potíže osob se zrakovým postižením

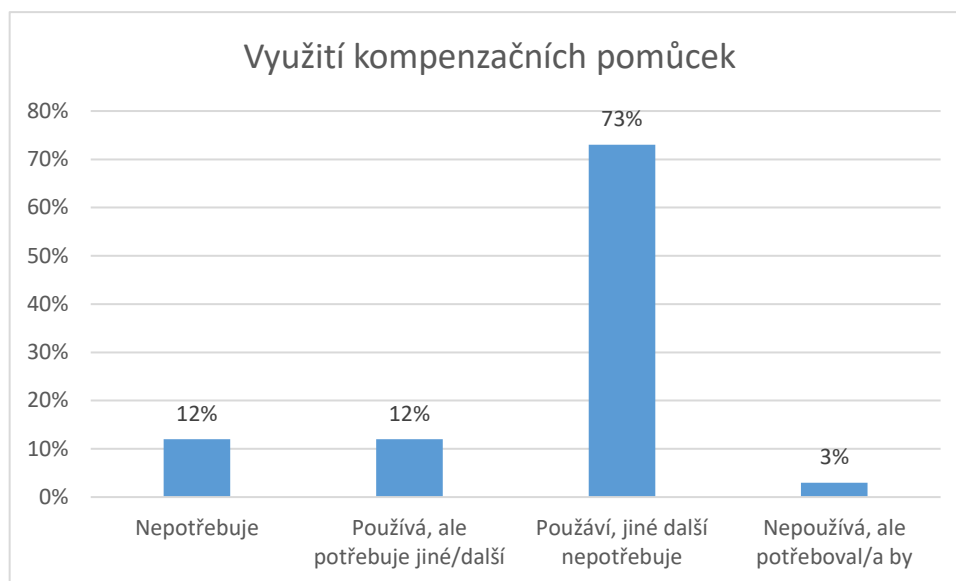
Problémy a potíže se zrakem se u šetřených osob projevovaly od špatného periferního vidění, pálení či slzení očí, nepravidelnými vlnami zhoršeného vidění, záněty, barvoslepostí až po neschopnost rozeznat známou osobu na delší vzdálenost či zřetelně vidět novinový text. U těchto dvou konkrétních problémů se zjistilo, že nadměrná většina šetřených osob měla s těmito činnostmi určité potíže. Zřetelné vidění textu dělalo velké potíže 17 % osob a rozpoznat osobu na dálku způsobovalo značné problémy 19 % osob. Zcela nebo téměř nevidomých osob je podle šetření 6 %, to činí cca 14 tisíc osob. [24]

Graf 1 Potíže osob s postižením ve zrakové oblasti [24]

Využití kompenzačních pomůcek

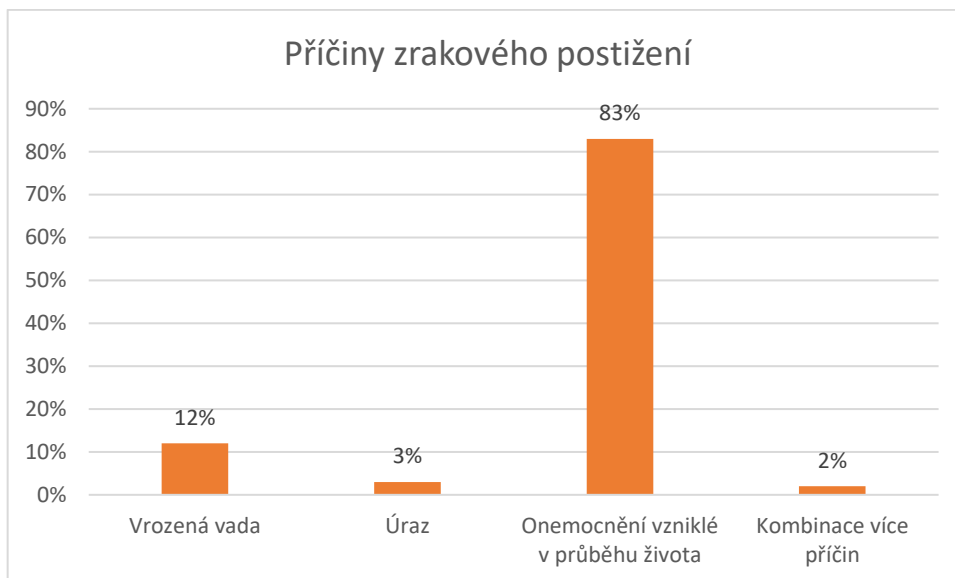
Ze všech skupin zdravotně postižených využívají osoby se zrakovým postižením kompenzační pomůcky, předměty a zařízení nejčastěji, a to v 86 %. Převážná většina osob se zrakovým postižením pomůcky používá a další nebo jiné již nepotřebuje. Dalších 12 % pomůcky používá, ale potřebovali by jiné nebo další pomůcky. Nemohou si je ovšem z určitých důvodů dovolit, například jim v tom zabraňuje pořizovací cena pomůcek. [24]

Graf 2 Využití kompenzačních pomůcek [24]

Příčiny postižení

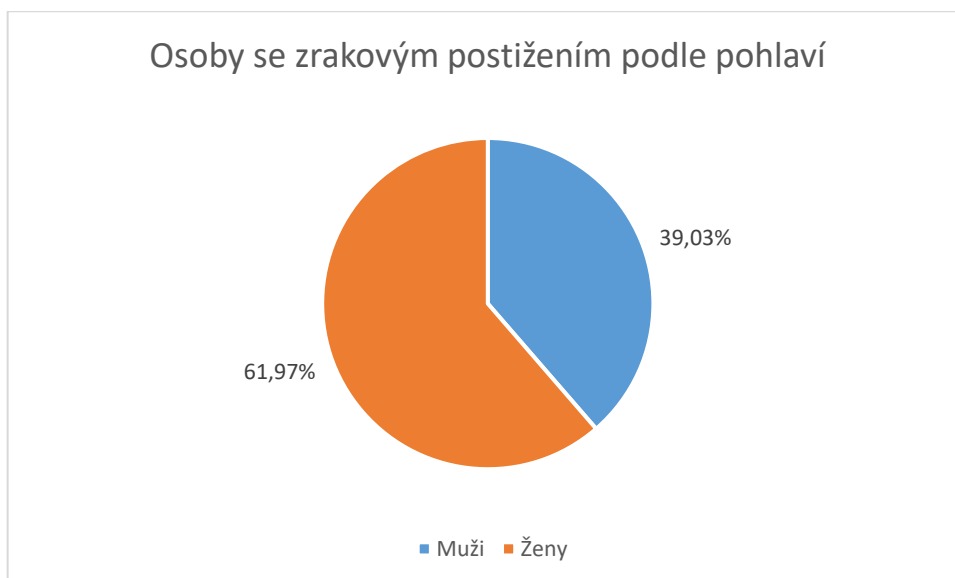
Postižení zapříčiněné vrozenou vadou se pohybuje kolem 12 %, hlavní příčinou bývá onemocnění v průběhu života, které čítá 83 %. Z důvodu stárnutí a únavy těla a orgánů se do této kategorie z větší části řadí senioři. Nepatrná 3 % způsobují úrazy a zbylá 2 % kombinace více příčin. [24]

Graf 3 Příčiny zrakového postižení [24]

Osoby se zrakovým postižením podle pohlaví

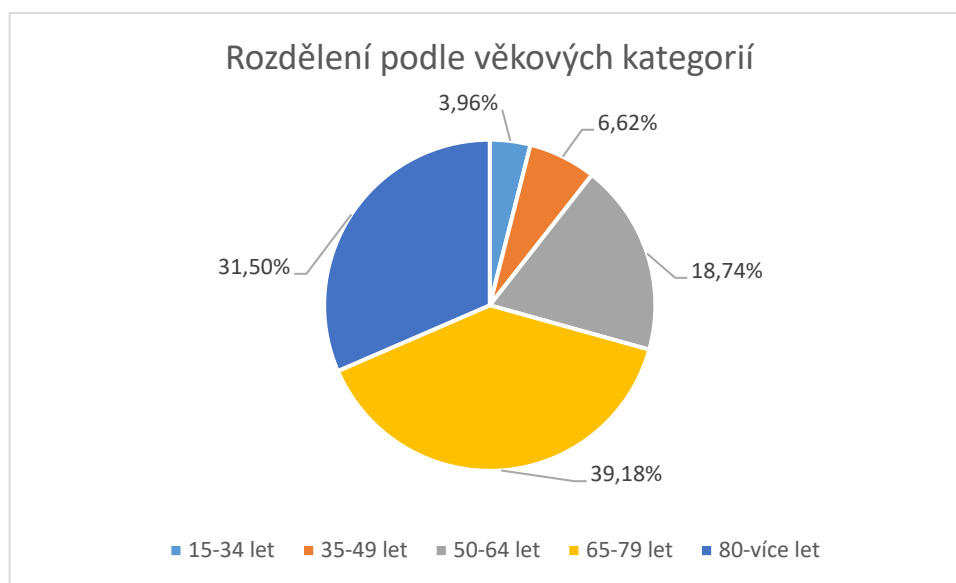
U rozdělení osob se zrakovým postižením podle pohlaví zjistíme, že z celkového počtu 252,4 tisíc osob se objevuje více postižených žen než mužů. [24]

Graf 4 Rozdělení podle pohlaví [24]

Rozdělení podle věkových kategorií

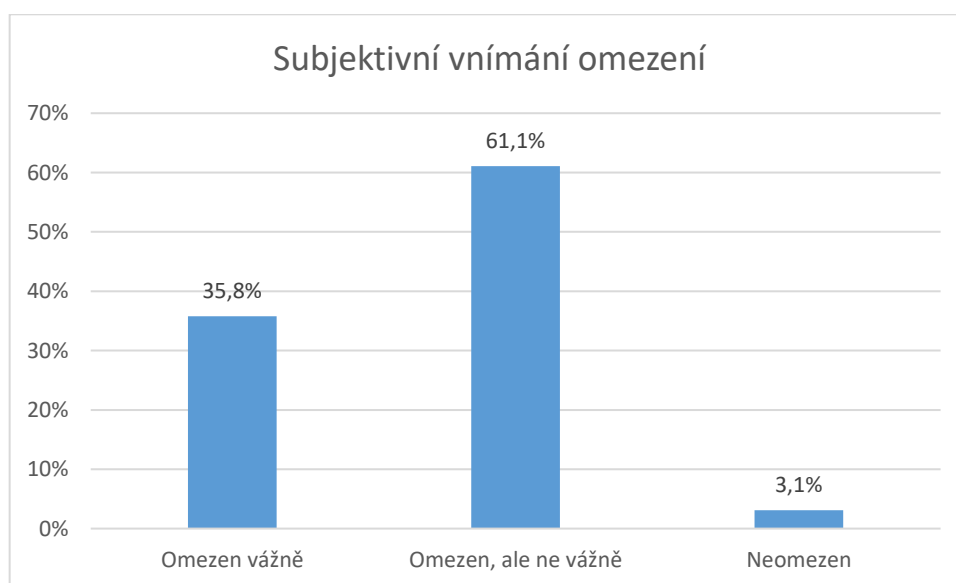
Výšečový graf níže ukazuje, že nejvíce zasažená věková kategorie je od 65–79 let věku. Druhá v pořadí je 80 a více let s 31,50 %. Necelých 19 % zahrnuje osoby ve věku 50-64 let. Méně omezenou skupinou jsou osoby ve stáří 35-49 let a poslední a nejméně zasaženou skupinou jsou děti od 15 let věku do 34 let, čítající 3,96 %. [24]

Graf 5 Rozdělení podle věkových kategorií [24]

Subjektivní vnímání omezení

Ve většině případů (61,1 %) se handicapovaná osoba cítí omezena, ale ne vážně. Následujících 35,8 % pociťuje v životě vážné omezení a 3,1 % žije bez omezení. [24]

Graf 6 Subjektivní vnímání omezení [24]

4 DÍLČÍ ZÁVĚR

Teoretická část práce seznamuje s pojmem mezinárodní humanitární právo, jeho vznikem a rozvojem ve světě a v České republice. Popisuje důvody vzniku tohoto práva, seznamuje se zásadami MHP a ukazuje na situace, kdy dokonce nelze toto právo použít. Zdrojem tohoto práva je obsáhlý právní rámec dohod a úmluv, které byly přijaty v průběhu minulých let.

V oblasti šíření mezinárodního humanitárního práva bylo poukázáno na organizaci, která je pověřena šířením povědomí o těchto normách a válečném právu. Šíření a dodržování MHP je v našem státu ošetřeno mnoha státními resorty a institucemi.

Následně se práce zabývala zdravotně postiženými osobami, jejich dělením podle druhu postižení, intenzity a příčin vzniku jejich handicapu a doby jeho vzniku. Tato práce se zabývá výhradně osobami se zrakovým postižením. Jako další uvádí definice a druhy zrakových vad, a nakonec statistické údaje o osobách se zrakovým postižením na území České republiky. Zmiňuje jejich počet, dělení podle věkových kategorií a pohlaví a jejich subjektivní vnímání omezení života s handicapem.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 POSOUZENÍ VYBRANÝCH MATERIÁLŮ PRO PODPORU ŠÍŘENÍ MHP MEZI ZRAKOVĚ POSTIŽENÉ

Vezmeme-li materiály a publikace vztahující se k MHP z literární rešerše této bakalářské práce, můžeme posoudit jejich užitečnost při informování osob se zrakovým postižením. V posouzení se zajímáme hlavně o publikaci jako celek, zda se dá potřebně využít handicapovanou osobou.

S jistotou můžeme říci, že všechny publikace jsou z jedné části nevhodné pro osoby, které nejsou schopny žádného zrakového vnímání. Tyto osoby publikace nemohou přečíst zrakem ani hmatem, vzhledem k tomu, že nejsou převedeny do Braillova písma. To ale neznamená, že se pro zrakově postižené osoby zavřely dveře nadobro. Díky kompenzačním pomůckám a dnešním technologiím a softwarům je možné, aby se i osoby bez zrakového vnímání dozvěděly obsah publikací. Pro některé jedince ale nemusí být příjemné poslouchat syntetický hlas čtecího zařízení po delší dobu, takže velmi dlouhé publikace a texty mohou zájemce ze strany zrakově postižených spíše odradit.

Osoby slabozraké mohou využít několik druhů kompenzačních pomůcek, díky kterým pro ně není tak obtížné přečíst si nové informace. Ale i u této skupiny osob se mohou vyskytnout problémy. Pokud je publikace příliš dlouhá, při dlouhodobém namáhání očí, i s kompenzačními pomůckami, může např. dojít k únavě očí nebo dokonce ke zhoršení zdravotního stavu již postiženého smyslového orgánu. Navíc ne všechny kompenzační pomůcky jsou přizpůsobeny ke čtení dlouhých souvislých textů.

Problematika mezinárodního humanitárního práva je také komplexní a odborné téma, takže je možné, že osoby se zrakovým postižením stráví s publikací zabývající se právě problematikou MHP podstatně delší dobu než s klasickou literaturou jejich výběru.

BÍLKOVÁ, Veronika, Marek JUKL, KLABLENOVÁ a Josef ŠVEJNOHA.
Diseminační manuál: Mezinárodní humanitární právo

Diseminační manuál je pomůcka pro šíření mezinárodního humanitárního práva, jeho principů a historie vývoje práva a okolností jeho vzniku.

Publikace obsahuje asi 100 stran a je v ní velké množství terminologie, takže je výborná pro osoby, které se o této problematice dozvídají poprvé. Osoby se zrakovým postižením, které nemají tak závažné problémy, si mohou publikaci přečíst pomocí kompenzačních pomůcek, jako jsou například zvětšovací lupy. Ale pro osoby nevidomé je publikace nevhodná, je nutné využití kompenzačních pomůcek jako jsou čtecí programy a čtecí zařízení.

BÍLKOVÁ, Veronika a Marek JUKL. *Mezinárodní humanitární právo: odpovědi na vaše otázky.*

Obsah brožury je dlouhý 40 stran a obsahuje i velké množství fotografií, díky kterým si handicapovaný s nižší mírou postižení může snáze představit realitu dopadu porušování tohoto práva. Jak je již z názvu zřejmé, publikace se snaží odpovědět na otázky, co vlastně mezinárodní humanitární právo znamená, kdy vzniklo, kdo jej šíří a koho ochraňuje. Pro přečtení této publikace je nutné použít pomůcek a nástrojů, jako například zvětšovací lupy, ale zrakově postižený se nemusí bát, že by při čtení došlo k velké únavě a namáhání očí. Nevidomý musí použít čtecí zařízení a další jiné kompenzační pomůcky.

BÍLKOVÁ, Veronika, ed. *Mezinárodní humanitární právo – vznik, vývoj a nové výzvy.*

Odborná publikace pojednává o vzniku a vývoji MHP velice podrobně. Obsahově má publikace přes 500 stran a je psána odbornou formou. Z důvodu tak velkého rozsahu může text zájemce spíše odradit. Samozřejmě se dají použít kompenzační pomůcky, ale při takovém objemu souvislého textu hrozí velká únava smyslového orgánu. Nevidomý si může publikaci poslechnout přes čtecí zařízení či hlasové syntézy.

DITRICHOVÁ, Petra a Marek JUKL. *Základní prameny mezinárodního humanitárního práva.*

Tato publikace obsahuje základní prameny MHP ve formě Ženevských úmluv a dodatkových protokolů. I když má kolem 270 stran, čtenáře může zaujmout svým obsáhlým pojmoslovím. Použití kompenzačních pomůcek je i u této knihy nezbytné.

MULINEN, Frédéric de. *Příručka práva ozbrojeného konfliktu pro ozbrojené síly.*

Příručka je určena pro ozbrojené síly, tudíž je jasné, že obsah bude primárně poukazovat na jednání ozbrojených sil a jednotek. Text je rozsáhlý cca 250 stran a nevhodný pro osoby bez zrakového vnímání. Publikace je vhodná při užití kompenzačních pomůcek.

ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní humanitární právo.*

Publikace je hodně rozsáhlá a podrobná, přesahuje 550 stran. Bez použití kompenzačních pomůcek, jako jsou zvětšovací lupy různých typů a čtecí zařízení pro osoby bez zrakového vnímání, není vhodná pro osoby se zrakovým postižením.

SKORUŠA, Leopold. *Základy práva a vybrané kapitoly mezinárodního humanitárního práva.*

Studijní materiál obsahuje pouze vybrané kapitoly zabývající se mezinárodním humanitárním právem. Kapitoly, které se MHP v publikaci dotýkají, nejsou dlouhé, ale obsahují podstatné informace. Publikace je vhodným materiálem pro osoby s mírným zrakovým postižením. Osoby nevidomé a bez zrakového vnímání využijí kompenzační pomůcky.

ŠVEJNOHA, Josef. *Historie Mezinárodního Červeného kříže.*

Historie Mezinárodního Červeného kříže se společně s mezinárodním humanitárním právem komplexně proplétají. Jde o samotný vznik jak Červeného kříže, tak MHP. Publikace má 150 stran a je vhodná pro osoby, které mají rády historii. Popisuje založení Výboru Červeného kříže a jeho činnosti od doby vzniku. To, že publikace není dlouhá a příliš odborná a je zaměřená na historická fakta, čtenář jistě ocení i s používáním kompenzačních pomůcek.

5.1 Formy zpřístupnění problematiky a materiálů osobám zrakově postiženým

Kompenzační pomůcky

Kompenzační pomůcky jsou nástroje, zařízení či předměty, které usnadňují člověku se zdravotním postižením vykonávání různých každodenních činností, které kvůli těmto zdravotním omezením není za obvyklých okolností schopen vykonávat. [24]

Česká abeceda Braillova písma

Braillovo písmo je písmo užívané nevidomými osobami ke komunikaci. Písmeno abecedy je složené z kombinace až šesti vytlačených bodů uspořádaných do dvou sloupců a tří řad. Díky pravidelnému čtení hmatem se nevidomému v mozku vytváří vzory písmen a slov. [25]

Norma bodového písma určuje:

- jak velké písmeno se píše;
- řetězec velkých písmen;
- číslice;
- číslo;
- datum;
- užití znaků pro zápis matematiky, chemie a dalších předmětů. [25]

Braillovský řádek

Jinak nazývaný i hmatový displej či zobrazovač je pomůcka obsahující řadu jednotlivých písmen braillovské abecedy a dalších multifunkčních tlačítek, která slouží např. k posunutí textu na řádku. Řádek je možné připojit, ať už pomocí kabelu či bezdrátově, k počítači, telefonu nebo jiným zařízením. [25]

Mechanismus umožňuje zobrazení textových informací pomocí Braillova bodového písma. Uživatel musí tudíž ovládat aktivní čtení Braillova bodového písma a práci s počítačem. [25]

Nástroj je vhodný pro osoby nevidomé od narození, útlého věku nebo pro ty, kteří se Braillovo písmo učili při školní docházce. Je také nepostradatelný pro studenty či odborníky, kteří se zabírají rozsáhlými texty. [25]

Digitální čtecí zařízení

Tato zařízení umožňují uživateli prakticky nevidomému, nebo zcela nevidomému číst, psát, zpracovávat a uchovávat informace. Zařízení je vhodné pro uživatele, kteří znak ztratili po úrazu, v průběhu života nebo s přibývajícím věkem a nemají možnost se dostatečně rychle naučit užívat Braillovo písmo. Přístroj funguje na bázi klasického počítače, ovšem s přidaným odečítačem obrazovky, tzv. *screen-readerem*, a hlasovou syntézou, které poukazují na dění na obrazovce. Dále obsahuje systém, který rozpoznává tištěný text. K zařízení lze připojit také braillovský řádek. Přístroj zvaný *Auto-lektor* dokáže nasnímat a syntetickým hlasem přečíst nasnímaný text. Avšak pro užívání této pomůcky je nutné, aby uživatel ovládal desetiprstou techniku psaní na klávesnici. Tímto se pomůcka stává náročnější na obsluhu a je doporučováno uživatele zaškolit. [25]

Hlasové syntézy

Jedná se o program, který v podobě převodu vstupního textu obstarává jeho mluvenou podobu, tzv. *text to speech*. Jeho řešení je softwarové a může být i univerzální, tím pádem jej lze v některých operačních systémech užít i přes jiné aplikace. Pokud není univerzální, funguje pouze pro aplikaci, pro kterou byl napsán. [25]

Program je na obsluhu nenáročný a funguje jako součást zařízení, uživatel se tedy školí spíše v práci s konkrétní pomůckou, ve které je software obsažen. [25]

Audio knihy

Audio knihy či mluvené nahrávky jsou velmi vhodné pro nevidomé osoby a pro osoby, které z jiných zdravotních důvodů nemohou manipulovat s knihami, časopisy nebo jinými publikacemi. Existuje široký výběr namluvených knih, stačí je licenčně stáhnout a uživatel si může knihu poslechnout.

Čtení nahlas (PDF)

Aplikační počítačový program PDF je vybaven funkcí ‚*čtení nahlas*‘. Po spuštění program automaticky čte syntetickým hlasem vybraný text.

Lupy

Lupy patří do kategorie optických pomůcek. Jedná se o jednoduché zvětšení potřebného textu pomocí čočky. Lupy se dělí na několik typů a mohou mít i dodatečná příslušenství.

- **Lupy stojánkové**

- **Lupy stojánkové bez osvětlení:**

Umožňují variabilní zvětšení textu podle značky vyrobené pomůcky. Např. Dioptra, a.s. Turnov dovoluje až desetinásobné zvětšení. Lupa bez osvětlení slouží ke čtení i psaní, avšak při práci je nutné mít doplňující osvětlení. [25]

- **Lupy stojánkové s osvětlením:**

Nástroj obsahuje rukojeť s osvětlením, ke kterému je připevněna vyjímatelná objímka s lupou. Zdroj napájení osvětlení je bateriový nebo síťový. Je možné si i zvolit druh světla. Některé typy mohou mít i doplňující sklopný řádek nebo přídavnou lupu s jinou barvou na zvýšení kontrastu mezi textem a pozadím. [25]

- **Lupy s ohebným stojánkem a osvětlením:**

Povolují lehkou manipulaci čočky v prostoru a umožňují dostatečné zorné pole. Světlo je zabudované v těle lupy, zdrojem napájení mohou být tužkové či čočkové baterie, podle určeného typu. [25]

- **Lupy stojánkové s kloubovým a tvarovatelným ramenem:**

Lupa je sestavena z ramene, které může být připevněno k hraně stolu, nebo k základní destičce. Na kloubovém nebo tvarovatelném rameni je umístěna velká čočka, kterou lze otáčet kolem osy ramene. Na rameno je možné připnout dodatečné osvětlení. [25]

- **Lupy do ruky**

- **Lupy do ruky bez osvětlení:**

Jsou snadno přenosné a manipulovatelné. Při práci je nutné zajistit dostatečné množství světla v okolí. [25]

- **Lupy do ruky s mechanickým osvětlením:**

Slouží k prisvícení při malém osvětlení v okolí. Není vhodné je užívat na čtení dlouhých souvislých textů, z důvodu zhoršení zraku. [25]

- **Lupy do ruky s automatickým osvětlením:**

Osvětlení u lupy zajišťuje úsporné LED světlo, které se automaticky při uchopení rukojeti rozsvítí a následně vypne po uvolnění rukojeti. Slouží ke čtení krátkých textů nehledě na osvětlení v okolí. [25]

- **Lupy předsádkové**

- **Lupy předsádkové na brýle labo clip:**

Jedná se o jednoduché obdélníkové nebo kruhové čočky vložené do ramene, které se připevňuje na klasické optické brýle. Pomůcka slouží především ke čtení, psaní krátkých textů nebo k sebeobslužným činnostem. [25]

- **Lupy hlavové:**

Tyto lupy jsou především určené k práci, při které uživatel využívá obě ruce a sleduje větší pracovní plochu. Připevňují se na hlavu za pomoci plastového pásku a suchého zipu. Mohou být i doplněny dodatečným osvětlením. [25]

- **Lupy závěsné vyšívací:**

Tento typ je často užíván na čtení nebo ruční práce. Má výhodu velkého zorného pole a uživatel může volně užívat obě ruce. Lupa se upevňuje zavěšením kolem krku a základna se opře o hrud' osoby. Je možné ke konstrukci připevnit doplňkové osvětlení. [25]

- **Hyper-okulární čočky:**

Jsou zabroušené lupové čočky do brýlových obrub. Používají se na běžné čtení za neměnné polohy hlavy nebo textu. [25]

- **Řádkové lupy, hranoly a polokoule:**

Zvětšovací nástroje se přikládají přímo na papír s textem. [25]

6 NÁVRH PUBLIKACE Z OBLASTI MHP PRO ZRAKOVĚ POSTIŽENÉ OSOBY

Dalším způsobem zpřístupnění projednávané problematiky MHP osobám zrakově postiženým je možné zpracování speciální publikace, určené osobám s takovýmto handicapem. Jednalo by se konkrétně o osoby, které ztratily zrak při narození, v útlém věku nebo kvůli úrazu či onemocnění a dokáží aktivně používat Braillovo písmo.

Cílem je, aby publikace byla co nejstručnější, ale přesto dokázala jasně vysvětlit, co problematika mezinárodního humanitárního práva znamená a jaké jsou hlavní cíle tohoto práva a jeho přínos.

Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. MACANA se zabývá zpřístupňováním informací i uměleckých hodnot osobám zrakově postiženým. Podle jejich ceníků poskytování služeb si u nich lze nechat převést text do Braillova písma, přepis vychází na 5 Kč za stránku Braillova písma. Tisk již přepsaného textu následně na 3 Kč. V nabídce je i korekce textu dle jeho náročnosti a cena se pohybuje od 10 Kč do 15 Kč. Vazba knih v pevném provedení je možné zhotovit za 70 Kč, u kroužkové vazby se cena pohybuje od 25 Kč do 35 Kč, závisí na velikosti spirály vazby, a vazba s kovovým hřbetem stojí 35 Kč. Cena se dále odvíjí od druhu slepeckého papíru, ale obyčejný formát A4 s gramáží 135 je udáván za cenu 150 Kč za 250 listů. [30]

Tiskárna je schopná tisknout i obrázky. Pomocí ručně vytvořené matrice, se obrázky následně vlisují do plastové fólie. Avšak výroba je velmi náročná jak časově, tak i finančně. Doporučuje se pouze pokud se jedná o tisk několika sovek kusů publikací. [30]

6.1 Návrh obsahu publikace

Mezinárodní humanitární právo

Je to souhrn obyčejových a mezinárodně-právních norem. Mezinárodní humanitární právo má za úkol chránit osoby v dobách ozbrojeného konfliktu. Konkrétně osoby, které se přímo neúčastní bojových akcí. Chrání také majetek osob, věci movité i nemovité. Také omezuje způsoby a prostředky vedení válek. Válečné právo, právo ozbrojených konfliktů nebo humanitární právo jsou synonyma se stejným významem. [1], [26]

Hlavní pravidla

- 1. Civilisté, civilní obyvatelstvo a jejich majetek nesmí být nikdy terčem útoku.*
- 2. Osoby neúčastníci se nepřátelských bojů, nebo ty osoby, které se např. z důvodu zranění již nemohou bojů účastnit, musí být za všech okolností chráněny a zaslouží si lidské zacházení.*
- 3. Platí přísný zákaz zabítí nebo zranění protivníka, který se vzdává nebo se již neúčastní boje.*
- 4. Způsoby a prostředky vedení konfliktu jsou omezené. Nesmí způsobit zbytečné ztráty a strádání.*
- 5. Nemocní a ranění musí být ošetřeni a zdravotnický personál, zařízení, vybavení a transporty musí být chráněny.*
- 6. Zajatci mají právo na lidské zacházení, život, důstojnost, osobní práva, informace, práva náboženského a jiného přesvědčení. Nesmí jim být ublíženo.*
- 7. Každému musí být poskytnuty základní procesní záruky a není odpovědný za činy, které nespáchal. Je zakázáno kohokoli vystavit duševnímu nebo fyzickému týrání nebo ponižujícímu či krutému zacházení. [26]*

Počátek mezinárodního práva

Henry Dunant, švýcarský obchodník a svědek krvavé bitvy u Solferina, a Guillaume-Henri Dufour, generál s vlastními válečnými zkušenostmi, sdíleli stejný názor na humanitu a společně založili neutrální organizaci, která měla za cíl zlepšit osud raněných vojáků za válek. [26]

Pět zákládajících členů Mezinárodního výboru Červeného kříže iniciovalo s podporou švýcarské vlády diplomatickou konferenci. V roce 1864 se na ní shromáždili zástupci z šestnácti států a přijali první Ženevskou úmluvu o zlepšení osudu raněných v poli. [26]

Odpovědnost státu

Přijetím mezinárodních úmluv se státy zavázaly, že budou za všech okolností dodržovat a zajistí dodržování těchto úmluv. [3]

Kombatant

Kombatant je příslušník ozbrojených sil, který se aktivně zapojuje do bojů. Musí se odlišovat od civilního obyvatelstva, zdravotnického personálu a duchovního personálu. Jsou odlišni v uniformách, rozeznávacím označení a nosí zbraně na veřejnosti. [3]

Civilní osoby

Civilní osobou se rozumí osoba, která není příslušníkem ozbrojených sil a neúčastní se žádných bojových akcí. Pokud ale civilní osoba sáhne po zbrani s účelem zapojit se do bojů, okamžitě ztrácí ochranu civilní osoby a stává se kombatantem. [3]

Ius in bello

Cílem mezinárodního humanitárního práva je omezit utrpení způsobené válkou tím, že bude poskytovat co nejvíce možné ochrany a pomoci obětem válek. Právo je aplikovatelné za všech okolností, nezáleží na důvodu, příčině nebo oprávněnosti použití násilí. Proto se mezinárodní humanitární právo označuje za ius in bello neboli právo ve válce. [26]

Co je to válečný zločin

Jedná se o vážné porušení mezinárodního humanitárního práva, například:

- *úmyslné zabití raněných a nemocných bojovníků, civilistů a zajatců,*
- *nelidské zacházení a mučení,*
- *působení nadměrného utrpení,*
- *závažné zásahy do zdraví,*
- *úmyslné útoky na civilní obyvatelstvo,*
- *násilná deportace nebo nelegální vysídlení obyvatel,*
- *použití zakázaných prostředků a způsobů vedení války,*
- *užití lsti a proradnosti,*
- *plenění cizího majetku,*
- *nezákonné užívání ochranných znamení. [26]*

Pravidla chování vojáka v boji

Kombatant neboli bojující voják musí dodržovat pravidla humanitárního práva a jednat podle nich v boji. Smí bojovat pouze proti kombatantům. Útočit pouze na vojenské cíle. Šetřit civilní objekty a osoby. Musí omezit ničení okolí jen na případy, kdy to vyžaduje jeho poslání. [3]

Vzdávající se nepřátelští kombatanti se:

- *ušetří,*
- *odzbrojí,*
- *zachází se s nimi lidsky,*
- *předají se do rukou příslušnému nadřízenému. [3]*

Zranění nepřátelští vojáci:

- *se shromáždí,*
- *ošetří,*
- *předají do rukou příslušnému nadřízenému,*
- *anebo do rukou nejbližšímu zdravotnickému personálu. [3]*

Se zajatci se zachází:

- *lidsky,*
- *slušně,*
- *pokud jsou ranění a nemocní, mají nárok na ošetření,*
- *mají právo na respekt své osoby a osobní cti. [3]*

Civilní osoby:

- *zachází se s nimi lidsky,*
- *bere se na ně ohled,*
- *brát je jako rukojmí je zakázáno,*
- *mstít se je zakázáno,*
- *je nutné je chránit proti špatnému zacházení,*
- *je nutné respektovat jejich majetek,*
- *nesmí se jejich majetek ničit nebo plenit. [3]*

Koho humanitární právo chrání

Při mezinárodních ozbrojených konfliktech chrání:

- *raněné a nemocné kombatanty a příslušníky ozbrojených sil v poli,*
- *členy zdravotnického personálu,*
- *ozbrojené nemocné, raněné, trosečníky na moři,*
- *členy zdravotnických služeb námořních sil,*
- *válečné zajatce,*
- *civilní obyvatelstvo. [3]*

Při vnitrostátních ozbrojených konfliktech chrání:

- *raněné a nemocné kombatanty,*
- *osoby zbavené svobody kvůli konfliktu,*
- *civilní obyvatelstvo,*
- *duchovní a zdravotnický personál. [3]*

Právní rámec a smlouvy tvořící mezinárodní humanitární právo

1864 *Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných v poli;*

Jedná se o zcela první Ženevskou úmluvu, která zabezpečuje ochranu raněným vojákům neboli kombatantům v poli.

1868 *Petrohradská deklarace (zakazuje použití určitého druhu munice);*

Deklarace zakazuje užívání určitého typu munice, jako jsou například těžké kulometry, výbušné náboje a další typ munice způsobující nadměrné útrapy.

1899 *Haagská úmluva o zákonech a obyčejích pozemní války a o úpravě zásad Ženevské úmluvy z roku 1864 pro námořní válku;*

Haagská úmluva ve svém obsahu zakazuje konkrétní prostředky a způsoby vedení konfliktu.

1925 *Ženevský protokol o zákazu užívání dusivých, otravných a podobných plynů a bakteriologických zbraní ve válce;*

Tento protokol zakazuje užívání dusivých, otravných a podobných plynů a bakteriologických zbraní ve válečných konfliktech. [29]

1929 Dvě Ženevské úmluvy:

- *Revize a úprava Ženevské úmluvy z roku 1906;*
- *Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci. [26]*

1949 Čtyři Ženevské úmluvy:

- *I Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli;*
- *II Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři;*
- *III Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci;*
- *IV Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války. [26]*

První Ženevská úmluva se vztahuje na raněné a nemocné příslušníky ozbrojených sil, duchovní personál, vojenský zdravotnický personál a padlé a zemřelé vojáky v důsledku válečných útrap. [1]

Druhá Ženevská úmluva, stejně jako první, poskytuje ochranu všem zmíněným osobám, ovšem v podmínkách námořní války. [1]

Třetí úmluva určuje osoby, které mají právo na lidské zacházení a nediskriminaci. Zakazují se na těchto osobách provádět vědecké či lékařské pokusy, mrzačení a jakékoli činnosti, které by měly za následek smrt nebo vážné ohrožení zdraví. Válečné zajatce je nezbytné ochraňovat před zastrašováním, násilnými činy, urážkami a činnostmi, které by ohrožovaly jejich důstojnost a čest. [1]

Čtvrtá Ženevská úmluva nabízí ochranu vybraným skupinám civilních osob. Ochrana se poskytuje vlastním i cizím osobám, pouze však proti některým účinkům války. Všeobecné ochrany se dostává raněným, přestárlým, nemocným, rodičkám, matkám s dětmi do sedmi let a dětem do patnácti let. Dostává se jim ochrany v bezpečnostních nebo nebojových oblastech a místech, nemocnicích a během transportu. Mají povolený volný průjezd zdravotnického materiálu a léčiv, šatstva, potravin, předmětů potřebných k bohoslužbám. Cizinci nepřátelských států mají zaručena lidská práva, ovšem jiná práva jsou jim omezena, pokud se jedná o válečné zajatce, mohou být omezeni například v pohybu. [1]

1954 Haagská úmluva na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu;

Úmluva dává státům za úkol provést opatření k ochraně kulturních statků a za ozbrojeného konfliktu zajistit, aby na obsazeném území byly tyto kulturní statky chráněny. Některým statkům lze přidat i zvláštní ochrany. [3]

1972 Úmluva o zákazu vývoje, výroby a skladování bakteriologických (biologických) a toxických zbraní a o jejich likvidaci;

Úmluva jasně zakazuje jakékoli vyrábění, rozvoj, hromadění, držení a získávání mikrobiologických nebo jiných biologických agens. A za žádných okolností nesmí být tyto zbraně užity k jakýmkoli účelům. [3]

1977 Dodatkové protokoly k Ženevským úmluvám (1949), o ochraně obětí mezinárodních a vnitrostátních ozbrojených konfliktů (Protokol I, II);

1977 Úmluva o zákazu vojenských nebo jakéhokoli nepřátelského použití prostředků měnících životní prostředí; [26]

1980 Úmluva o zákazu nebo omezení používání určitých druhů konvenčních zbraní, které mohou způsobit nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky, společně s protokoly:

- *Protokol I o zákazu používání výbušných zbraní s nedetekovatelnými střepinami (1980);*
- *Protokol II o zákazu nebo omezení používání min, nástrah a podobných prostředků (1980, revidováno 1996);*
- *Protokol III o zákazu nebo omezení používání zápalných zbraní (1980);*
- *Protokol IV o zákazu oslepujících laserových zbraní (1995);*
- *Protokol V o výbušných zbytcích války (2003). [26]*

1993 Úmluva o zákazu vývoje, výroby, skladování a užívání chemických zbraní a o jejich likvidaci;

1997 Úmluva o zákazu, používání, skladování, výroby a přesunu protipěchotních min a jejich likvidaci;

1998 Římský statut Mezinárodního trestního soudu;

Tímto statutem byl zřízen první trvalý Mezinárodní trestní soud, který má soudní pravomoc nad osobami, které se dopustily nejzávažnějších zločinů proti lidskosti, genocidy, válečných zločinů a zločinů agrese. [3]

2000 Opční protokol k úmluvě o právech dítěte;

Jedná se o doplňující zákony platící pro osoby mladší osmnácti let, nesmí se přímo účastnit bojových akcí a být povinně povolávány do ozbrojených sil. [3]

2005 Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám (1949) o dalším mezinárodním rozeznávacím znaku.

Tímto dodatkovým protokolem byl přijat další rozeznávací znak. [3], [26]

Rozeznávací znaky

Jsou symboly, které propůjčují nositeli nebo objektu ochranu před možným napadením.

Všechny rozeznávací znaky musí být jasně a rozpoznatelně umístěny. Mají dvě použití:

- *Ochranné použití*

V době ozbrojeného konfliktu i v dobách míru se označuje zdravotnický a duchovní personál, zařízení, dopravní prostředky a materiály, které jsou pod ochranou a nesmí být napadeny.

- *Identifikační použití:*

Poukazuje na osoby, objekty či dopravní prostředky patřící k Hnutí Červeného kříže. [4]

Červený kříž, červený půlměsíc a červený krystal

Jedná se o rozeznávací znaky zdravotnické záchranné služby a duchovního personálu.

Červený kříž na bílém poli, červený půlměsíc na bílém poli a červený krystal ve formě čtvercového rámu na bílém poli. [3]

Označení kulturních objektů

Jeden tento znak se používá na ochranu kulturních statků a jejich personálu. Jde o symetrický čtverec vyplněný čtyřmi proti sobě ležícími trojúhelníky bílé a modré barvy a jedním modrým trojúhelníkem na spodní straně čtverce, mířícím hrotem k zemi.

Třemi těmito znaky, v trojúhelníkové formaci s jedním znakem dole, se označují kulturní objekty požívající zvláštní ochrany anebo přeprava kulturních statků. [3]

Stavby a zařízení obsahující nebezpečné síly

Rozeznávací znak pro označování zařízení s nebezpečnými silami je složen ze tří jasně oranžových kruhů, umístěných na stejné ose. [3]

Jakékoli použití tohoto znaku bez povolení znamená jeho zneužívání:

- *napodobování znaku,*
- *neoprávněné používání osobami, organizacemi, které nejsou zmocněny jej používat,*
- *proradné použití znaku v konfliktu. [26]*

Mezinárodní výbor Červeného kříže

Mezinárodní výbor Červeného kříže je nestranná, nezávislá a neutrální organizace, která jedná jako neutrální prostředník mezi stranami nepřátelských konfliktů. Je hlavním špičkem a ochráncem mezinárodního humanitárního práva. Snaží se chránit oběti ozbrojených mezinárodních i vnitrostátních konfliktů a jiných násilných konfliktů a pomáhat jim. [26]

Z důvodu nutného rozvoje, aby bylo mezinárodní humanitární právo aplikovatelné i na jiné konflikty než pouze válečné, musí sledovat změny povah konfliktů a konzultovat možnosti dosažení nových pravidel. [26]

Aby bylo zajištěno dodržování MHP Mezinárodní výbor Červeného kříže provádí:

- *Aktivní činnosti:*
 - *chrání oběti konfliktu a pomáhá jim,*
 - *navštěvuje osoby zbavené osobní svobody,*
 - *pomáhá obnovovat rodinné svazky,*
 - *poskytuje materiální pomoc,*
 - *poskytuje zdravotní péči,*
 - *šíří mezinárodní humanitární právo.*
- *Preventivní činnosti:*
 - *připomíná, že neznalost zákona je překážkou v aplikaci práva,*
 - *připomíná státům jejich závazky,*
 - *požaduje dodržování práva.*

- *Zvláštními opatřeními v případě porušování MHP:*
 - *vyzývá státy, aby přijaly zákony, které jim povolí stíhat pachatele za porušení zákonů a smluv,*
 - *pokud je požádán jednou ze stran konfliktu, může za ni druhé straně předat stížnosti týkající se porušování MHP,*
 - *může prošetřit situace údajných porušování zákonů MHP. [26]*

Důsledkem ozbrojených konfliktů jsou civilisté a váleční zajatci odtrženi od svých blízkých a rodiny. Proto Výbor Červeného kříže provádí následující úkony na pomoc těmto obětem:

- *předává rodinné zprávy a jiné informace,*
- *pořizuje záznamy válečných zajatců a civilistů,*
- *předává poštu osobám zbaveným svobody,*
- *předává úmrtní oznámení,*
- *pátrá po nezvěstných osobách,*
- *slučuje rozdělené rodiny. [26]*

Národní informační kanceláře jsou po vypuknutí konfliktu podle zákonů povinny vytvořit oficiální informační kancelář pro válečné zajatce. Obě strany konfliktu musí své informační kanceláři sdělovat informace o osobách, které zajaly, a pomoci tak ke zjištění identity zajaté osoby, aby mohla být vyrozuměna její rodina. Často se stává, že při některých konfliktech žádná kancelář zprovozněna není, pak se o tyto záležitosti stará přímo Mezinárodní výbor Červeného kříže. [26]

Mezinárodní hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce

Jedná se o mezinárodní humanitární asociaci, která sdružuje Mezinárodní výbor Červeného kříže, Červeného půlměsíce a Davidovy hvězdy, Národní společnost Červeného kříže a Mezinárodní federaci společností Červeného kříže.

Jejich nejvyšším orgánem je mezinárodní konference, konající se každé 4 roky. Účastní se jí zástupci všech složek Mezinárodního Červeného kříže, stejně tak jako smluvní strany Ženevských úmluv. [1]

V souladu se Statutem mezinárodního hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce se všechny složky Hnutí řídí sedmi základními principy:

1. Humanita:

Jde o ochranu lidských životů, zdraví a respektování člověka jako lidské bytosti. Pomáhá vzájemnému porozumění, spolupráci, zajištění přátelství a míru mezi všemi národy.

2. Nestrannost:

Nehodnotí nikoho z hlediska národnosti, rasy, náboženského vyznání, politické příslušnosti nebo sociálního zařazení. Všichni jsou si rovni.

3. Neutralita:

Mezinárodní hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce si uchovává neutralitu, tím si získalo důvěru všech.

4. Nezávislost:

I když spolupracují s vládami a musí se řídit zákony daných zemí, vždy si uchovávají nezávislost.

5. Dobrovolnost:

Jde o poskytování dobrovolné pomoci.

6. Jednota:

Na území každého státu smí být pouze jedna národní společnost Hnutí ČK & ČP.

7. Univerzalita:

Hnutí ČK & ČP pokrývá celý svět. Všechny jeho součásti mají stejné odpovědnosti, práva a povinnosti si navzájem pomáhat. [4]

Závěr publikace

Publikace obsahuje základní definice a informace o mezinárodním humanitárním právu. Koho toto právo ochraňuje a jeho hlavní pravidla. Popisuje důvody a počátky vzniku. Udává příklady válečných zločinů a předkládá pravidla chování vojáka v boji. Následně obsahuje právní ukotvení a popisuje funkci a jak vypadají rozeznávací znaky. Nakonec představuje hlavní aktéry v šíření a implementaci mezinárodního humanitárního práva.

7 DÍLČÍ ZÁVĚR

Praktická část bakalářské práce kriticky posuzovala vhodné využití vybraných materiálů pro podporu šíření mezinárodního humanitárního práva mezi osoby se zrakovým postižením. Dále se zabývala kompenzačními pomůckami vhodnými pro čtení textu, zahrnující zvětšovací lupy, hlasové syntézy, audio knihy, programy čtení nahlas a digitální čtecí zařízení, Braillovo písmo a braillovský řádek.

Dále se praktická část věnovala návrhu publikace jako opory pro šíření problematiky mezinárodního humanitárního práva zrakově postiženým osobám. Obsahem publikace je definice mezinárodního humanitárního práva a hlavní pravidla tohoto práva, jeho počátek a vznik. Objasnění významu válečného zločinu a poukázání na činy, které toto právo porušují. Pravidla chování vojáka v boji, co nesmí, a naopak co smí. Jak má zacházet s civilisty a nepřátelskými vojáky. Následně právní rámec a smlouvy tvořící mezinárodní humanitární právo a jejich stručný popis. Jaké jsou rozeznávací znaky a popis, jak vypadají, a hlavní činnosti a postavení Mezinárodního výboru Červeného kříže.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývá problematikou mezinárodního humanitárního práva a jeho šířením. V teoretické části popisuje vznik a vývoj tohoto práva a poukazuje na události, které přinutily významné osobnosti naší historie jednat za nás všechny ve prospěch lidskosti a humanity. Díky tomuto právu, a hlavně díky osobám, které se podílely na vytváření smluv, zákonů a úmluv, je dnes ušetřeno neuvěřitelné množství osob strádání a bolesti. Šíření MHP v mezinárodních podmínkách zajišťuje Mezinárodní výbor Červeného kříže a na území České republiky šíření obstarává Český červený kříž a Národní skupina pro implementaci mezinárodního humanitárního práva.

Následně se práce zabývá problematikou šíření MHP v podmínkách České republiky v relaci ke zdravotně postiženým, konkrétně podskupinou zrakově postižených osob. Popisuje zrakové postižení a druhy zrakových vad. Statistické údaje Výběrového šetření osob se zdravotním postižením, konaného Českým statistickým úřadem, poukazují na počty zrakově postižených osob na území České republiky. Je zmíněno jejich dělení podle míry omezení, podle pohlaví, kde se ukázalo, že osobami se zrakovým postižením jsou v převážné většině ženy, a věkových kategorií, kde nejvíce osob se zrakovým postižením je ve stáří 65–79 let.

Ve druhé části práce bylo provedeno posouzení vybraných materiálů z literární rešerše, zdali jsou vhodnou podporou šíření mezinárodního humanitárního práva mezi osobami zrakově postiženými. Většina vybraných publikací je podle mého názoru příliš dlouhých a osoba se zrakovým postižením by strávila nad těmito materiály ohromnou hromadu času. Některé jsou psané více odborným způsobem, převážně se jedná o publikace, které se zabývají z větší části zákony a úmluvami. Když vezmeme v úvahu, že pro osoby bez zrakového vnímání jsou publikace nevhodné a musí za každých okolností použít kompenzační pomůcky, jsou publikace využitelné spíše pro zrakově postižené, kteří nemají míru postižení tak vážnou.

Dalším bodem v praktické části jsou kompenzační pomůcky ke čtení, jejich popis a využití.

Posledním bodem praktické části je návrh publikace pro zrakově postižené osoby. Je to další forma zpřístupnění problematiky MHP handicapovaným osobám, které nemají plnohodnotné zrakové vnímání a dokáží aktivně používat Braillovo písmo. Cílem publikace je, aby byla stručná, ale přesto dokázala objasnit problematiku MHP.

Přínosem práce pro oblast ochrany obyvatelstva je informování další skupiny, popřípadě většího množství obyvatelstva o problematice mezinárodního humanitárního práva, jeho účelu a samotné existenci tohoto práva. Dalším přínosem je zvýšený zájem o skupinu osob se zrakovým postižením a skutečnost, že se je společnost snaží více informovat o událostech a problematikách naší republiky a světa. Praktický přínos práce spočívá v uvědomění si, že ne každý občan má skutečně možnost se o této problematice dozvědět.

Cíl bakalářské práce byl splněn v praktické části.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] DITRICHOVÁ, Petra a Marek JUKL. *Základní prameny mezinárodního humanitárního práva*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2017. ISBN 978-80-7278-698-5.
- [2] ŠVEJNOHA, Josef. *Historie Mezinárodního Červeného kříže*. Praha: Úřad Českého červeného kříže, 2008. ISBN 978-80-87036-28-0.
- [3] MULINEN, Frédéric de. *Příručka práva ozbrojeného konfliktu pro ozbrojené síly*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha spolu s Českým červeným křížem, [2017]. ISBN 978-80-7278-692-3.
- [4] BÍLKOVÁ, Veronika, Marek JUKL, KLABLENOVÁ a Josef ŠVEJNOHA. *Diseminační manuál: Mezinárodní humanitární právo* [online]. 1. Praha: Český červený kříž, 2002 [cit. 2020-01-09]. Dostupné z: https://www.cervenyriz.eu/cz/mhp_knihovna/MANUAL/Diseminacni_manual.pdf
- [5] Český červený kříž: *Oficiální stránky Českého červeného kříže* [online]. Praha: Český červený kříž, 2020 [cit. 2020-01-09]. Dostupné z: https://www.cervenyriz.eu/cz/cz_root.aspx
- [6] JUKL, Marek. *Hlavní zásady mezinárodního humanitárního práva*. *Vojenské rozhledy*. 2011, 20(4), 178-184. ISSN 1210-3292.
- [7] CERONE, John, ed. *International humanitarian law*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, [2017]. International law. ISBN 978-1-78100-352-7.
- [8] BÍLKOVÁ, Veronika, ed. *Mezinárodní humanitární právo – vznik, vývoj a nové výzvy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015. Studie z lidských práv. ISBN 978-80-87975-35-0.
- [9] Ministerstvo zahraničních věcí. *Český červený kříž* [online]. Praha, c1999-2000 [cit. 2020-04-05]. Dostupné z: https://www.cervenyriz.eu/cz/nsmhp_mzv.aspx
- [10] Ministerstvo obrany. *Český červený kříž* [online]. Praha, c1999-2000 [cit. 2020-04-05]. Dostupné z: https://www.cervenyriz.eu/cz/nsmhp_mo.aspx
- [11] Ministerstvo spravedlnosti. *Český červený kříž* [online]. Praha, c1999-2000 [cit. 2020-04-05]. Dostupné z: https://www.cervenyriz.eu/cz/nsmhp_ms.aspx

- [12] Ministerstvo vnitra. *Český červený kříž* [online]. Praha, c1999-2000 [cit. 2020-04-05]. Dostupné z: https://www.cervenyriz.eu/cz/nsmhp_mv.aspx
- [13] Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Český červený kříž* [online]. Praha, c1999-2000 [cit. 2020-04-05]. Dostupné z: https://www.cervenyriz.eu/cz/nsmhp_msmt.aspx
- [14] Mezinárodní humanitární právo pro Zdravotnickou záchrannou službu. *Český červený kříž* [online]. Praha, c1999-2000 [cit. 2020-04-05]. Dostupné z: <https://www.cervenyriz.eu/cz/676.aspx>
- [15] Ministerstvo kultury. *Český červený kříž* [online]. Praha, c1999-2000 [cit. 2020-04-05]. Dostupné z: https://www.cervenyriz.eu/cz/nsmhp_mk.aspx
- [16] Ministerstvo životního prostředí. *Český červený kříž* [online]. Praha, c1999-2000 [cit. 2020-04-05]. Dostupné z: https://www.cervenyriz.eu/cz/nsmhp_mzp.aspx
- [17] Centrum mezinárodního práva. *Ústav mezinárodních vztahů* Praha [online]. Praha [cit. 2020-04-05]. Dostupné z: <https://www.iir.cz/static/centrum-mezinarodniho-prava>
- [18] Who we are. *International Committee Of The Red Cross* [online]. Geneva [cit. 2020-04-05]. Dostupné z: <https://www.icrc.org/en/who-we-are>
- [19] Národní skupina pro implementaci mezinárodního humanitárního práva. *Český červený kříž* [online]. Praha, c1999-2000 [cit. 2020-04-05]. Dostupné z: <https://www.cervenyriz.eu/cz/nsmhp.aspx>
- [20] Disability and health. *World Health Organization* [online]. c2020 [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-and-health>
- [21] NOVOSAD, Libor. *Základy speciálního poradenství*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-736-7174-3.
- [22] ČESKO. § 3 písm. g) zákona č. 108/2006 Sb., *o sociálních službách*. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2020 [cit. 16. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108#p3-1-g>
- [23] ŠTRÉBLOVÁ, Miroslava. *Poznáváme svět se zrakovým postižením: úvod do tyflogedie*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2002. ISBN 80-704-4448-7.

- [24] Odbor statistiky rozvoje společnosti. *Výběrové šetření osob se zdravotním postižením 2018*. In: Český statistický úřad [online]. Praha, 2019, 16.12.2019 [cit. 2020-05-23]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/90600407/26000619.pdf/b1d5a2b3-a309-4412-a962-03d847d3d1a0?version=1.5>
- [25] BUBENÍČKOVÁ, Hana, Petr KARÁSEK a Radek PAVLÍČEK. *Kompenzační pomůcky pro uživatele se zrakovým postižením*. 2. vydání. Brno: TyfloCentrum Brno, 2019. ISBN 978-80-260-1538-3.
- [26] BÍLKOVÁ, Veronika a Marek JUKL. *Mezinárodní humanitární právo: odpovědi na vaše otázky*. Praha: Český červený kříž, c2009. ISBN 978-80-87036-37-2.
- [27] ČECHOVÁ, Věra, Alena MELLANOVÁ a Marie ROZSYPALOVÁ. *Speciální psychologie: [učební text]*. Vyd. 4. nezměn. Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, 2003. ISBN 80-701-3386-4.
- [28] KOCUROVÁ, Marie, Alena MELLANOVÁ a Marie ROZSYPALOVÁ. *Speciální pedagogika pro pomáhající profese: [učební text]*. Vyd. 4. nezměn. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002. ISBN 80-708-2844-7.
- [29] ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní humanitární právo*. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-185-7.
- [30] Ceník výrobků a služeb. *Knihovna a tiskárna pro nevidomé* K. E. MACANA [online]. Praha [cit. 2020-05-24]. Dostupné z: <https://www.ktn.cz/cenik>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

cca	cirka
ČSČK	Československý červený kříž
ČK & ČP	Červený kříž a Červený půlměsíc
ČR	Česká republika
HZS ČR	Hasičský záchranný sbor České republiky
IZS	Integrovaný záchranný systém
Kč	Korun českých
MHP	Mezinárodní humanitární právo
MVČK	Mezinárodní výbor Červeného kříže
např.	například
OSN	Organizace spojených národů
PDF	Portable Document Format (Přenosný formát dokumentu)
WHO	World Health Organisation (Světová zdravotnická organizace)
%	procento

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Florence Nightingalová	18
Obrázek 2 Nikolaj Ivanovič Pirogov	19

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Potíže osob s postižením ve zrakové oblasti	33
Graf 2 Využití kompenzačních pomůcek	34
Graf 3 Příčiny zrakového postižení	35
Graf 4 Rozdělení podle pohlaví	35
Graf 5 Rozdělení podle věkových kategorií	36
Graf 6 Subjektivní vnímání omezení	36